

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Építkezési baleset és a büntetőtörvény.

Írta: dr. Vámbéry Ruzstem egyetemi m. tanár.

Modern társadalmunk idegességének egyik tünete, hogy minden bajára a büntetőjogban keres orvosságot, a rendőrtől és a büntetőbirótól várja az »első segélyt« a gazdasági és erkölcsi szerkezetben mélyen gyökerező betegségek ellen. Nemcsak Magyarországon tartják az ultima ratio legum-ot alkalmas fegyvernek az uzsora, az egyke, a kivándorlás, a drágaság, a sztrájkok stb. sikeres leküzdésére, hanem a nyugateurópai államokban is, ahonnan egyes magyar szociálpolitikusok e harci jelszót kölcsönözték. Általános a kriminalisták panasza az állami büntető hatalom túlfeszítése ellen s míg a büntetőjogászok arra törekcszenek, hogy a büntetőtörvény represszióját a társadalmi értékek védelmének minél nagyobb területén a megelőzés váltsa fel, addig másrészt Európaszerte az ú. n. büntetőjogi melléktörvények százai a szociális kérdés vadhajtásait Justitia megtorló pallosával igyekeznek nyesegetni. Mi sem jellemzőbb, mint a francia kormánynak a közelmúltban benyújtott törvényjavaslata, amely a köz-társaság gazdasági és forgalmi életét fenyegető sabotage-t öt évig terjedő börtönbüntetéssel véli kiirthatni.

Voltaképp tehát örvidenünk kellene, hogy most, midőn a belügyi kormány felhívására az érdekeltségek foglalkozni kezdenek az utóbbi években ijesztően felszaporodott munkásirtó építési balesetek okaival, a büntető rendelkezésekről nem esett szó. Készséggel elismerem, hogy az építőiparosok által kiemelt okok: az állványozók szakképzettségének hiánya, az állványok éjjeli építése és a vaskapcsok gyakori ellopása közrejátszanak a balesetek gyakoriságában, de tudvalevőleg a baleseteket nem mindenkor állványösszeomlás okozta. Az igazi és végső ok minden esetben a szakszerű gondosság hiánya és igen sok esetben a lelkiismeretlen gondatlanság, amely gyakran már az eventuális szándék határai körül mozog. Magas fejlettségű kulturközösségekben az idegen élet és testi épség ki-mélete az erkölcsi öntudat elemi parancsa, de ott, ahol erre a készség még hiányzik: a jognak és végső vonalban a büntetőjognak a hivatása, hogy nyomatékos motivumokkal kényszerítse ki a kötelesség teljesítését. Hogy a magyar Btk.-nek rendelkezései e tekintetben nem kielégítők, az alig szorul bővebb bizonyításra. Törvényünk kiemeli ugyan a gondatlan-ságból okozott emberölést és súlyos testi sértést, ha az a hivatásban való járatlanságból vagy a hivatás szabályainak megszegéséből származott

(291., 310. §§.), de a megelőzést csak a kihágási Btk.-nek úgy tényálladéokra, mint büntetésre tökéletlen 117. §-a szolgálja. Fayer László évtizedeken át sürgette¹⁾ az erélyesebb megtorlást és megelőzést az *ipari gondatlanság* ellen: egyrészt a felelős személyek körének kiterjesztésére, másrészt az ipari culpának, mint a gondatlanság külön fajának kiemelésére irányuló követelésével. Ez a kívánság azóta sem némult el,²⁾ de sajnos, a Btk. novellája mégsem honorálta megfelelő rendelkezéssel az indítványban rejlő társadalomethikai gondolatot.

Hogy a gondatlanságból okozott emberölés és testi sértés represzsiója nem biztosíthat elég védelmet, az önként érthető. Gondatlanság alatt a kötelességellenes elővigyázatlanság, az előrelátható eredménynek előre nem látása értendő. Az előreláthatóság azonban viszonylagos ismertetőjele a gondatlanságnak, amely a cselekvő (mulasztó) egyéniségétől függ. Építkezési, valamint ipari baleseteknél általában az okozatossági láncolatban közvetlenül felelős személy az előrelátási képesség tekintetében kevesebb biztosítékot nyújt, mint a mögötte állók, akik az eredményért felelősségre nem vonhatók. Ezenfelül nyilvánvaló, hogy oly esetekben, amelyekben az üzemek, hivatások stb. gyakorlása szükségkép magában rejti a veszély kockázatát, nem elégedhetünk meg a beálló jogsérelem büntetőjogi megtorlásával, hanem az események láncolatának már egy korábbi szakában kell a veszélyeztetett érdekek védelméről gondoskodni. Végül nem hagyható figyelmen kívül, hogy oly cselekmény, amely fogalmilag sok ember életét vagy testi épségét veszélyezteti, amely tehát úgyszólván a *közveszélyes bűncselekmény* mesgyéjét érinti, egészen más elbánást igényel, mint a rendes emberi érintkezésben nyilvánuló gondatlanság.

Egy futólagos pillantás a külföldi törvényhozásra meggyőzhet bennünket arról, hogy a nyugati kulturnépek az építkezésekkel kapcsolatban mennyivel hathatósabban gondoskodtak a munkások és a nagyközönség testi épségének védelméről, mint a magyar Btk. A német Btk. 330. §-át, amely pénzbüntetéssel vagy fogházzal sújtja azt, aki építkezés vezetésénél vagy végrehajtásánál az építőművészet szabályait figyelmen kívül hagyja úgy, hogy ebből másokra veszély származik, a német jogászi közvélemény egyértelműen »feltűnően enyhének« itéli. Noha e rendelkezés alkalmazása éppen nem kivételes (1897—1902. átlagában évenként 101 vádlottat ítéltek el), teljesen elégtelennek tartják ama legsúlyosabb esetekben, amelyekben a kapzsi vállalkozó az emberélet iránt tanúsított közönyösséggel szédelő építkezéseket folytat. Sokkal nyomatékosabb az 1902. évi *norvég Btk.*, amely 148. §-ában két évtől életfogytig terjedő fogházzal bünteti azt, aki szándékosan oly beomlást okoz, vagy előmozdít, amely könnyen emberélet elvesztét vagy idegen vagyon nagymérvű pusztulását idézheti elő. Aki ugyane cselekményt gondatlanságból követi el (151. §.), három évig terjedhető fogházzal és a foglalkozástól való eltiltással büntethető. De a norvég kodex még ezzel sem érte be. Bünteti a kötelességmulasztást (150. §.) és pedig hat évig terjedhető fogházzal, ha ez baleset veszélyére szolgál okul s amennyiben a baleset bekövetkezett, a büntetést 12 évig terjedő fogházban szabja meg. Nem kevésbé körültekintő az *olasz Btk.*, amely (311. §.) 30 hónapig terjedhető fogházzal és 1.000 liráig terjedő pénzbüntetéssel sújtja azt, aki hivatásában vagy iparában tanúsított gondatlanságból, hanyagságból vagy tapasztalatlanságból beomlást idéz elő. Ha ebből életveszély származott, a büntetés 5 évi fogházig és 3.000 liráig terjedhet, ha pedig emberélet áldozatul is esett, 10 évi fogházra és 10.000 lirára emelhető fel. Még ez a büntetés is $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{3}$ részével felemelhető, ha a cselekményt a munkálattal megbízott követte el (329. §.). Ezeknek a rendelkezéseknek talán mégis erősebb generálpreventív ereje van, mint a magyar kodex említett szabályai-

¹⁾ Tankönyv (3. kiadás) I. 309—311. V. ö. még *Lengyel: Jogt. Közl.* 1902. 345. 1.

²⁾ *Flnkep: Tankönyv* 262.

nak, amelyek megvárják azt, hogy emberéletben kár essék és akkor is csak maximálisan 3 évi fogház kiszabását teszik lehetővé, anélkül egyébként, hogy bíróságaink e lehetőséggel tudomásom szerint élnének.

Az építési balesetek lélektani rugója tudvalevőleg nem ritkán a vállalkozó nyereségvágyában rejlik. Ezzel a rugóval figyelemreméltó módon helyezkedik szembe a *németalföldi* Btk. 331. §-a, amely 6 évig terjedő fogházzal sújtja a vállalkozót, építőmestert vagy az építési anyag szállítóját, aki az építkezés végrehajtásánál vagy az anyagszállításnál csalárd cselekménnyel személyek vagy dolgok biztonságát veszélyezteti. Ugyane büntetés éri az ellenőrzéssel megbízott egyént, aki a csalárd cselekményt szándékosan megengedi.

Látnivaló, hogy az idézett külföldi törvényeket az egész vonalon az a meggyőződés vezette, hogy a gondatlanságból okozott emberölés és testi sértés repressziója nem nyújt kielégítő védelmet. Teljesen igaza van Neumeyernek, hogy specialis rendelkezést nemcsak a megelőzés tesz szükségessé oly esetben, midőn a baleset nem járt emberáldozattal, hanem gyakorlati okokból ily rendelkezésre akkor is szükség van, ha a baleset életben vagy testi épségben kárt okozott. Épen a legsúlyosabb szerencsétlenségeknél, amelyek az épületet vagy állványt törmelékké zúzzák, a legnagyobb nehézségekbe ütközik az okozatossági kapcsolat megállapítása az építési szabályok megszegése és a baleset között. Ezért a rendelkezés hathatósága attól függ, hogy már a *veszélyeztetést* magában véve büntetés fenyegetse.

Népnevelő szempontból talán célszerű ugyan, ha az említett törvényeknek megfelelő rendelkezéssel a vezető építészől kezdve az utolsó munkásig ad oculos megjelöljük a határvonalat, amelyen az építőiparban az iparúzés szabadsága a társadalom érdekeivel összeütközésbe jut,¹⁾ részemről azonban elvi okból helyesebbnek tartanám, ha e szabály nem szorítkoznék az építkezési balesetek kazuisztikájára. Az építés: egy esete az ipari culpának és nincs semmi ok, hogy más elbanasban részesüljön, mint a gazdasági és ipari forgalomban észlelhető egyéb esetek, amelyekben a lelkiismeretlen nyereségvágy emberek életét és testi épségét könnyelműen kockára teszi. Véleményem szerint *e kérdés megoldásának leghelyesebb kiindulópontja az idegen élet és testi épség veszélyeztetésének általános pronalisatiója*. Liszt meggyőzően fejti ki²⁾ a szükségességet, hogy a szándékos életveszélyeztetés mint generikus tényálladék büntetés alá helyeztessék. Mindaz, amit a szándékos veszélyeztetésről mond, érvényesül a gondatlanságból előidézett veszélyre is és ha a veszély fogalmát megfelelően írjuk körül, nincs okunk az egyéni szabadság túlságos korlátozásától tartani.³⁾ Igaz ugyan, hogy minden iparüzem többé-kevésbé tárgyilag is veszélyt rejt magában, de ez egy okkal több, hogy a veszélyeztetésnek az elkerülhetetlenül szükséges mértéken túl való fokozását a jog minden eszközével igyekezzük megakadályozni. Az újabb javaslatok közül az osztrák Btk. tervezete (311—312. §§.) bünteti a testi biztonság szándékos és gondatlan veszélyeztetését, míg a svájci Btk. javaslat csak a szándékos veszélyeztetést bünteti ugyan (68. §.), de ezenfelül fogházzal és 30.000 frankig terjedhető bírsággal sújtja (69. §.) azt, aki építkezést vagy lebontást gondatlanságból úgy vezet vagy hajt végre, hogy az emberek életét veszélyezteti. Ha az emberi élet és testi épség gondatlanságból történt veszélyeztetését általában büntetendőnek tartjuk, önként értetődik, hogy e cselekmény minősített, tehát súlyosabban büntetendő esetének kell tartanunk a veszélyeztetést, amely egy a veszély fogalmától elválaszthatatlan iparüzem körében áll be és *a priori* számos ember (munkások és nagyközönség) biztonságát

¹⁾ Vergl. Darst. des deutsch. u. ausl. Strafr. IX. 187.

²⁾ Neumeyer i. h. 188.

³⁾ Vergl. Darst. B. T. V. 151. és köv.

⁴⁾ *Mirička*: Die Formen der Strafschuld 194.

fenyegeti. Azok a tekintetek, amelyek az u. n. közveszélyes bűncselekmények kiemelését tették szükségessé, a veszélyeztetési deliktumnál is fenforognak. Látszólag ugyan csak mennyiségi különbség, ha valakinek a gondatlansága egy vagy sok embernek az épségét teszi kockára, de valójában a különbség minőségében más deliktumot teremt.

Az ajánlott rendelkezés azonban magában véve még nem kielégítő, mert a gondatlanság azok személyében, akiknek vagyoni érdeke a culpa végső forrása, rendszerint nem lesz megállapítható. Világosabban szólva: az említett rendelkezéssel felelősségre vonhatjuk a pallért, az építőmestert, esetleg az építész is, de a vállalkozó vagy a tulajdonos, akinek kapzsisága vagy zsugorisága okozta, hogy pl. az építkezésnél rossz anyagot használtak, szakképzettség nélküli munkásokat alkalmaztak, védő készülékek felállítását elmulasztották stb., menekül a felelősség alól, ha az eredmény okozatos előidézésében gondatlanság nem terheli. A magánjog ma már elég messze ment az objektív felelősség megállapításában s bár a büntetőjog azon alapelvénél fogva, hogy rendszerint nem ismer büntetést bűnösség nélkül, e térre nem követheti, mégis kívánatosnak tartom, hogy az ipari üzemek körében előforduló kötelelességmulasztásért a tőkésével érdekelte egyént a büntető törvényben felelőssé tegyünk. Az iparüzem veszélyessége szükségessé teszi a felelősség megállapítását az előrelátható eredmény előre nem látásának esetén kívül is, az általános gondosságnak a jogsértő vagy veszélyeztető eredménytől független kifejtését követeli meg, úgyszólván ellenértékeül az ipari üzem által nyújtott nyereségnek. Miként a magánjogban a quasi delictum-ért a felelősséget — Grosschmiddel szólva — »a hibának mintegy csak lehellete alapján«¹⁾ állapítjuk meg, úgy az erkölcsi rosszalás, amely a kötelelességet elmulasztó vállalkozót éri, a büntetőjogilag felelős személy gondatlanságának lehetővé tételében gyökerezik. Hogy ez az erkölcsi rosszalás minő büntetőjogi következményekben jut kifejezésre, az másodlagos fontosságú kérdés. Bar figyelemreméltó módon ily esetben *poena conventionalis* jellegű pénzbüntetés alkalmazását hozza javaslatba,²⁾ amely azonban csak bűnösség megállapításának feltételével volna szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatható. E pénzbüntetés a tulajdonost, ill. vállalkozót akkor is terhelné, ha a bűnös egyén beszámíthatatlanság miatt vagy más okból felelősségre nem vonható. A gondolat épen nem új a magyar büntetőjogban. Kifejezésre jut a Kbt. 27. §-ában épúgy, mint jövedéki kihágásokra vonatkozólag a harmincadhivatali utasítás 551–557. §§-ban, amelyek szerint az iparüző kezességgel tartozik az alkalmazottai által elkövetett jövedéki kihágásokért, ha a belőlük származó előnyt a maga hasznára fordítja. Ennek a felelősségnek jogi konstrukciója ugyan felette vitás³⁾, de a rendelkezés gyakorlati értéke az ipari gondatlanság megelőzésére alig vonható kétségbe. Ez a pénzbüntetés természetesen nem mentesíthetné az alkalmazottat, ha ezt bűnösség terheli, mert különben a munkás tetszése szerint büntetésbe sodorhatná a munkaadót. Viszont azonban az üzem tulajdonosa sem érvényesíthetné az alkalmazott gondos megválasztásának kifogását, mert ez a felelősséget többnyire illuzóriussá tenné. Nagy vagyoni érdekek kockázata esetében könnyen megadható jutalomért ugyanis az üzletvezető vagy a munkás bizonyára hajlandó volna a büntetés elviselésére. Meg kell végül jegyezmem, hogy sikeres praeventiót ettől a pénzbüntetéstől csak akkor várhatunk, ha az üzemtulajdonos jóvelmével arányos összegben lesz kiszabható.

Nem tartozom azok közé, akik a szociális kérdést a büntető törvényvel kívánják megoldani. Gazdasági életünk kellemetlen jelenségeinek

¹⁾ Fejezetek I. (2. kiad.) 634. Grosschmid találóan fejti ki (** jegyzet), hogy a törvény alap-gondolata mégis csak az, hogy itt hibánk okából felelünk. Az állam azért felel a sikkasztó bűn-ért, mert — tessék neki vigyázni; s a vasut is a balesetért, mert tessék neki vigyázni s a kutyáért is, mert tetszett volna vigyázni. Más szóval, mert *alighanem* hibásak vagyunk.

²⁾ Gesetz und Schuld im Strafrechte II. 482.

³⁾ *Binding*: Handbuch I. 488–491., *Reuss*: Die Haftung Dritter etc. 1900.

a büntetés mindig csak ideig-óráig tartó palliatív orvosszere lehet. Így tehát az ajánlott büntetőjogi praeventiót is csak szükséges rossznak tartom, bár kétségkívül jó szolgálatokat tehet azoknak nyomatékos motivációjával, akiknek gondatlanságában, hanyagságában és lelkiismeretlenségében az ipari balesetek oka rejlik. Gyökeres megoldást csak a balesetek aetiologiájának az eddignél behatóbb tanulmányozása után az ipari közigazgatás, tehát első sorban az iparfelügyelet és a szociálpolitikai reform volna képes nyújtani. Ami különösen az építkezési baleseteket illeti, az a feltevés, hogy a baleseteknek az utóbbi években bekövetkezett feltűnő emelkedése az építkezések számának emelkedésével párhuzamos jelenség volna, nem látszik valószínűnek. Budapesten 1894—1910-ig az összes befejezett építkezések és a balesetek számát a következő táblázat tünteti fel:¹⁾

Év	Építkezések száma	Balesetek száma	Év	Építkezések száma	Balesetek száma
1894	867	134	1903	606	87
1895	846	235	1904	635	54
1896	955	201	1905	665	44
1897	1.117	170	1906	730	55
1898	1.109	222	1907	775	68
1899	1.028	102	1908	810	171
1900	777	45	1909	1.301	495
1901	687	69	1910	1.510	672
1902	587	79			

E számsorok megítélésénél természetesen figyelembe veendő az 1907. évi XIX. t.-c. 84. §-ában megállapított bejelentési kényszer is, de még így is meglepő a balesetek számának az építkezések szaporodásával arányban nem álló emelkedése 1909—1910-ben, valamint az a csökkenés, amely az 1899. évben állítólag arra vezethető vissza, hogy a főkapitányság ismételt sürgetésére az előjáróságok az építkezéseket szigorúbban ellenőrizték. Hogy az építkezési balesetek aránytalan elszaporodásának speciális okai lehetnek, arra következtethetünk abból a körülményből is, hogy a gyári balesetek, amelyeknek száma Budapesten 1900-tól (946 baleset) 1908-ig (10.508 baleset) állandóan emelkedett, azóta csökkenő irányzatot követ (1909—9526, 1910—8421), noha a gyárak és a gyári munkások számának szaporodása kézenfekvő. Ugyancsak valószínűnek mutatkozik, hogy az építési balesetek elharapódzásának okai a fővárosi építkezések természetében gyökereznek, minthogy az egész országra nézve az építőipar körében történt balesetek száma 1900—1907-ig nagyobb mérvű ingadozást nem tüntet fel.²⁾ Nem érzem magamat hivatottnak ez okok kutatására, amelyeknek elhárítása az ipari közigazgatás feladata volna, de addig, amíg az összes illetékes tényezők nem szövetkeznek a megelőzés szervezésére, büntetőtörvényünk kétségkívül fogyatékos rendelkezéseit sürgősen kiegészítendőnek tartom.

Hangsúlyoznom kell, hogy az ajánlott rendelkezés nem tekinthető sajátképeni munkásvédelmi szabálynak s akkor sem felesleges, ha szociálpolitikai nézőpontból nem is volna rá szükség. Büntetőtörvényünkben a rendelkezések egész sorával találkozunk, amelyek egyes jogtárgyak veszélyeztetését büntetéssel igyekeznek megakadályozni, sőt az élet veszélyeztetése kifejezetten középpontja az ú. n. közveszélyes bűncselekmények, továbbá a kitétel és a párviadal tényálladékainak. Kulturánk forrágában azonban nem érhetjük be azzal, hogy az életet specifikus módon való veszélyeztetés ellen védjük meg. Annak az első rendű jelentőségnek, amely az emberi élethez, mint a társadalom szövetének sejtjéhez fűződik, felel meg a jog rendelkezése, amely azt minden vonatkozásban megoltalmazza a szándékos és gondatlan veszélyeztetés ellen. Ez épügy összhangzásban áll a gyakorlati szükséglettel, mint a büntetőjognak a megelőzés felé hajló fejlődési irányával.

¹⁾ A főkapitányság évi jelentései és a fővárosi statisztikai évkönyv alapján. Az 1907—1910. évi adatok dr. Thirringnek, a főv. stat. hiv. igazgatójának szíves közlései.

²⁾ V. ö. Ipari balesetek az 1907. évben. Kiadja a m. kir. Áll. Munkásbirt. Hivatal 1909. 18—19.

fenyegeti. Azok a tekintetek, amelyek az u. n. közveszélyes bűncselekmények kiemelését tették szükségessé, a veszélyeztetési deliktumnál is fenforognak. Látszólag ugyan csak mennyiségi különbség, ha valakinek a gondatlansága egy vagy sok embernek az épségét teszi kockára, de valójában a különbség minőségében más deliktumot teremt.

Az ajánlott rendelkezés azonban magában véve még nem kielégítő, mert a gondatlanság azok személyében, akiknek vagyoni érdeke a culpa végső forrása, rendszerint nem lesz megállapítható. Világosabban szólva: az említett rendelkezéssel felelősségre vonhatjuk a pallért, az építőmestert, esetleg az építészt is, de a vállalkozó vagy a tulajdonos, akinek kapzsisága vagy zsugorisága okozta, hogy pl. az építkezésnél rossz anyagot használtak, szakképzettség nélküli munkásokat alkalmaztak, védő készülékek felállítását elmulasztották stb., menekül a felelősség alól, ha az eredmény okozatos előidézésében gondatlanság nem terheli. A magánjog ma már elég messze ment az objektív felelősség megállapításában s bár a büntetőjog azon alapelvénél fogva, hogy rendszerint nem ismer büntetést bűnösség nélkül, e térre nem követheti, mégis kívánatosnak tartom, hogy az ipari üzemek körében előforduló kötelelességmulasztásért a tőkéjével érdekeit egyént a büntető törvényben felelőssé tegyék. Az iparüzem veszélyessége szükségessé teszi a felelősség megállapítását az előrelátható eredmény előre nem látásának esetén kívül is, az általános gondosságnak a jogsértő vagy veszélyeztető eredménytől független kifejtését követeli meg, úgyszólván ellenértékeül az ipari üzem által nyújtott nyereségnek. Miként a magánjogban a quasi delictum-ért a felelősséget — Grosschmiddel szólva — »a hibának mintegy csak lehellete alapján«¹⁾ állapítjuk meg, úgy az erkölcsi rosszalás, amely a kötelelességet elmulasztó vállalkozót éri, a büntetőjogilag felelős személy gondatlanságának lehetővé tételében gyökerezik. Hogy ez az erkölcsi rosszalás minő büntetőjogi következményekben jut kifejezésre, az másodlagos fontosságú kérdés. Bar figyelemreméltó módon ily esetben *poena conventionalis* jellegű pénzbüntetés alkalmazását hozza javaslatba,²⁾ amely azonban csak bűnösség megállapításának feltételével volna szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatható. E pénzbüntetés a tulajdonost, ill. vállalkozót akkor is terhelné, ha a bűnös egyén beszámíthatatlanság miatt vagy más okból felelősségre nem vonható. A gondolat épen nem új a magyar büntetőjogban. Kifejezésre jut a Kbtk. 27. §-ában épúgy, mint jövedéki kihágásokra vonatkozólag a harmincadhivatali utasítás 551–557. §§-ban, amelyek szerint az iparüző kezességgel tartozik az alkalmazottai által elkövetett jövedéki kihágásokért, ha a belőlük származó előnyt a maga hasznára fordítja. Ennek a felelősségnek jogi konstrukciója ugyan felette vitás³⁾, de a rendelkezés gyakorlati értéke az ipari gondatlanság megelőzésére alig vonható kétségbe. Ez a pénzbüntetés természetesen nem mentesíthetné az alkalmazottat, ha ezt bűnösség terheli, mert különben a munkás tetszése szerint büntetésbe sodorhatná a munkaadót. Viszont azonban az üzem tulajdonosa sem érvényesíthetné az alkalmazott gondos megválasztásának kifogását, mert ez a felelősséget többnyire illuzóriussá tenné. Nagy vagyoni érdekek kockázata esetében könnyen megadható jutalomért ugyanis az üzletvezető vagy a munkás bizonyára hajlandó volna a büntetés elviselésére. Meg kell végül jegyezni, hogy sikeres praeventiót ettől a pénzbüntetéstől csak akkor várhatunk, ha az üzemtulajdonos jövedelmével arányos összegben lesz kiszabható.

Nem tartozom azok közé, akik a szociális kérdést a büntető törvényvel kívánják megoldani. Gazdasági életünk kellemetlen jelenségeinek

¹⁾ Fejezetek I. (2. kiad.) 634. Grosschmid találóan fejti ki (***) jegyzet), hogy a törvény alapgondolata mégis csak az, hogy itt hibánk okából felelünk. Az állam azért felel a sikkasztó bűnösért, mert — tessék neki vigyázni; s a vasut is a balesetért, mert tessék neki vigyázni s a kutyáért is, mert tetszett volna vigyázni. Más szóval, mert *alighanem* hibásak vagyunk.

²⁾ Gesetz und Schuld im Strafrechte II. 482.

³⁾ *Binding*: Handbuch I. 488–491., *Reuss*: Die Haftung Dritter etc. 1900.

a büntetés mindig csak ideig-óráig tartó palliatív orvosszere lehet. Így tehát az ajánlott büntetőjogi praeventiót is csak szükséges rossznak tartom, bár kétségkívül jó szolgálatokat tehet azoknak nyomatékos motivációjával, akiknek gondatlanságában, hanyagságában és lelkiismeretlenségében az ipari balesetek oka rejlik. Gyökeres megoldást csak a balesetek aetiologiájának az eddiginél behatóbb tanulmányozása után az ipari közigazgatás, tehát első sorban az iparfelügyelet és a szociálpolitikai reform volna képes nyújtani. Ami különösen az építkezési baleseteket illeti, az a feltevés, hogy a baleseteknek az utóbbi években bekövetkezett feltűnő emelkedése az építkezések számának emelkedésével párhuzamos jelenség volna, nem látszik valószínűnek. Budapesten 1894—1910-ig az összes befejezett építkezések és a balesetek számát a következő táblázat tünteti fel:¹⁾

Év	Építkezések száma	Balesetek száma	Év	Építkezések száma	Balesetek száma
1894	867	134	1903	606	87
1895	846	235	1904	635	54
1896	955	201	1905	665	44
1897	1.117	170	1906	730	55
1898	1.109	222	1907	775	68
1899	1.028	102	1908	810	171
1900	777	45	1909	1.301	495
1901	687	69	1910	1.510	672
1902	587	79			

E számsorok megítélésénél természetesen figyelembe veendő az 1907. évi XIX. t.-c. 84. §-ában megállapított bejelentési kényszer is, de még így is meglepő a balesetek számának az építkezések szaporodásával arányban nem álló emelkedése 1909—1910-ben, valamint az a csökkenés, amely az 1899. évben állítólag arra vezethető vissza, hogy a főkapitányság ismételt sürgetésére az előjáróságok az építkezéseket szigorúbban ellenőrizték. Hogy az építkezési balesetek aránytalan elszaporodásának speciális okai lehetnek, arra következtethetünk abból a körülményből is, hogy a gyári balesetek, amelyeknek száma Budapesten 1900-tól (946 baleset) 1908-ig (10.508 baleset) állandóan emelkedett, azóta csökkenő irányzatot követ (1909—9526, 1910—8421), noha a gyárak és a gyári munkások számának szaporodása kézenfekvő. Ugyancsak valószínűnek mutatkozik, hogy az építkezési balesetek elharapódzásának okai a fővárosi építkezések természetében gyökereznek, minthogy az egész országra nézve az építőipar körében történt balesetek száma 1900—1907-ig nagyobb mérvű ingadozást nem tüntet fel.²⁾ Nem érzem magamat hivatottnak ez okok kutatására, amelyeknek elhárítása az ipari közigazgatás feladata volna, de addig, amíg az összes illetékes tényezők nem szövetkeznek a megelőzés szervezésére, büntetőtörvényünk kétségkívül fogyatékos rendelkezéseit sürgősen kiegészítendőnek tartom.

Hangsúlyoznom kell, hogy az ajánlott rendelkezés nem tekinthető sajátképeni munkásvédelmi szabálynak s akkor sem felesleges, ha szociálpolitikai nézőpontból nem is volna rá szükség. Büntetőtörvényünkben a rendelkezések egész sorával találkozunk, amelyek egyes jogtárgyak veszélyeztetését büntetéssel igyekeznek megakadályozni, sőt az élet veszélyeztetése kifejezetten középpontja az ú. n. közveszélyes bűncselekmények, továbbá a kitétel és a párviadal tényálladékainak. Kulturánk forogtagában azonban nem érhetjük be azzal, hogy az életet specifikus módon való veszélyeztetés ellen védjük meg. Annak az első rendű jelentőségnek, amely az emberi élethez, mint a társadalom szövetének sejtjéhez fűződik, felel meg a jog rendelkezése, amely azt minden vonatkozásban megoltalmazza a szándékos és gondatlan veszélyeztetés ellen. Ez épűgy összhangzásban áll a gyakorlati szükséglettel, mint a büntetőjognak a megelőzés felé hajló fejlődési irányával.

¹⁾ A főkapitányság évi jelentései és a fővárosi statisztikai évkönyv alapján. Az 1907—1910. évi adatok dr. Thirringnek, a főv. stat. hiv. igazgatójának szíves közlései.

²⁾ V. ö. Ipari balesetek az 1907. évben. Kiadja a m. kir. Áll. Munkásbizt. Hivatal 1909. 18—19.

Az 1911. évi július hó 19-ikén kelt német-birodalmi biztosítási törvény.

A »Munkásügyi Szemle« számára írta **dr. Stier-Somlo** egyetemi tanár (Bonn).

III. A betegségi biztosítás külső szervezetében csak négy pénztári alakulat lép előtérbe, úgymint *a helyi (Orts-), kerületi (Land-), vállalati (Betriebs-) és ipartestületi (Innungs-) betegsegélyző pénztárak (Krankenkassen)*. A *bányatársládákat* csak a 225. §. említi, amely kimondja, hogy tagjaik nem kötelesek az említett betegsegélyző pénztárak valamelyikébe tagokul belépni. A *segélypénztárak* pótpénztárak néven (Ersatzkassen) külön szabályozásban részesülnek. (503–525. §§.) Ebben a fejezetben nem lehet hallgatással mellőzni a pénztári ügy központosítására irányuló törekvéseket. A ma uralkodó szétforgácsolt állapot felől nem lehet nézeteltérés. A betegségi biztosításnak szakérdekeltségi alapon való végrehajtása nem vált be. Abból indultak ki, hogy a betegségi veszély aránylagos hasonlósága és az önkormányzat könnyebb keresztülvihetősége, továbbá az egyes pénztári tagok közelebbi kölcsönös viszonya, végül a szinlelés leküzdése szempontjából nélkülözhetetlen ellenőrzés a szakérdekeltségi alapon való szervezés előnyössége mellett szólnak. Az indokolás annyiban megáll, hogy az akkori szervezés magában véve helyes volt és csak a későbbi idők tapasztalata bizonyította be, hogy a helyes elvet túlzásba vitték. Valóságos szörnyűség, hogy a birodalmi biztosítás keretében a császári statisztikai hivatal 1909. évi statisztikai felvétele szerint a bányatársládákon kívül nem kevesebb, mint 23.279 különbözőnemű alakulat és pedig községi biztosítás, helyi, vállalati (gyári), építési és ipartestületi pénztár, engedélyezett szabad segélypénztár és országos jog szerint működő segélypénztár állott fenn. Emellett ezeknek taglétszáma is rendkívül eltérő. Többszörösen tizezernyi számú tagot magukban foglaló pénztárak mellett számos közép nagyságú pénztár, ezek mellett azonban aránylag nagyszámú törpe pénztár is van, amelyeknek 100 tagja sincs. Így 1903. évben az összes pénztárak közül, a községi betegségi biztosítást is beleértve, 44'6"/₁₀₀-nak 100-nál kevesebb, 92'1"/₁₀₀₀-nak 1000-nél kevesebb tagja volt és e pénztári intézmények csupán 1'1"/₁₀₀₀-ának volt 5000-et meghaladó taglétszáma. Vannak törpe pénztárak, amelyeknek távolról sincs 100 tagja. A túlságos szétforgácsoltság következtében szenved a pénztárak szolgáltatási képessége, szenvednek maguk a biztosítottak is. Az eddigi jog a betegsegélyző pénztárak egyesítésére csak elégtelen eszközökkel rendelkezik. Alapos reformot akartak itt létesíteni, de a központosítással szembehelyezkedő körök érdekeinek aggódó méltatása következtében nem messze jutottak. Igaz, hogy kísérlet történt lehető nagy pénztári kötelek létesítésére (lásd 226. és köv., 264. és köv. §-okat). A törvény nem akarta a szervezetek sablonos egyesítését, »a központosítást magáért a központosításért« és került a különleges szükségletek figyelembe vételének mellőzését. Tényleg nem lehet egyetlen pénztár, így esetleg csak a helyi betegsegélyző pénztár létesítésére szorítkozni. Tekintettel kell lenni a történeti fejlődésre és a társadalmi és gazdasági szervezet jogosult alakulataival is számot kell vetni, de mégis figyelemmel arra a kérdésre, hogy mily messze menjünk a »szerzett jogok« tiszteletében és a régi alakulatok kiméletében.

A legfontosabb kérdések egyike *a vállalati betegsegélyző pénztárak* fentartásának helyességére vonatkozik. Előnyeiről és hátrányairól sokat írtak. (Lásd *értekezéseimet* a Reformblatt der Reichsversicherung 1907. 127. és köv., 144. és köv., 217. és köv. lapjain.)

Mindent egybevetve, a vállalati betegsegélyző pénztárak előnyei és

hátrányai kiegyenlítik egymást. Egyik vagy másik vállalati betegségélyző pénztárnál szerzett egyéni tapasztalatok, kedvező vagy kedvezőtlen eredményükhöz képest, könnyen befolyásolhatják az érdekeltek ítéletét. Itt is azonban az átlag határoz és általánosságban csak az a fontos, amit nagyban és egészben kell a vállalati betegségélyző pénztárak előnye vagy hátránya gyanánt tekinteni. Magam részéről a fenti mérlegelések és megállapítások alapján, valamint nagyszámú, jelentékeny betegségélyző pénztárnál szerzett ismereteim következtében amellettt vagyok, hogy ez a betegségélyző pénztári alakulat a jövőben is megtartassék. Indokolt, hogy a R. V. O. is fentartotta.

Úgyis elég akadálya van a vállalati betegségélyző pénztárak létesítésének. Eltekintve attól a meghatározott esettől, amelyben a biztosítási főhatóság felállításukat elrendeli, egyébként csakis annak jóváhagyásával lehet új vállalati betegségélyző pénztárakat létesíteni. Még azok a vállalati betegségélyző pénztárak is, amelyek már fennállottak, engedélyezésre szorulnak, ami ugyanazoktól a feltételektől függ, mint amelyek új pénztár felállítására irányadók és pedig azzal a megszorítással is, ha legalább 100, illetőleg mezőgazdasági és belvizhajózási üzemek betegségélyző pénztárainál legalább 50 tagot foglalnak magukban. (Lásd R. V. O. 248., 253., 255. §-ait, Életbeléptetési törvény 22., 17., 18. cikkeit.)

Így tehát a vállalati betegségélyző pénztárakat elvben nem mellőzték. Kérdéses azonban, hogy elég messze ment-e el a decentralizációra irányuló törekvés. Amíg az eddigi betegségi biztosítási törvény szerint rendszerint legalább 50 taggal kellene birniok, az 1909. évi javaslat jövőben felállítandó ilyen új pénztárak tekintetében ezt a legkisebb létszámot 500-ra akarta felemelni azzal, hogy az országos központi hatóságnak joga legyen a legkisebb létszámnak további leszállítását 250-re engedélyezni. Én ezt már akkor aggályosnak tartottam. Ilyen törvényes szabályozás esetén ugyanis csak az egészen nagy üzemek, mint a vegyészeti ipar és a vashengerművek üzeimei jöhettek volna vállalati betegségélyző pénztárak felállítása szempontjából figyelembe; holott az egészséges szociálpolitikának éppen az a követelménye, hogy a középgyáriparos osztály el ne nyomassék. Aki a vállalati betegségélyző pénztárak előnyeit helyesen ítéli meg, ezeket sokkal inkább feltalálhatja a közép, mint az egészen nagy vállalati betegségélyző pénztáraknál. Gondoljunk csak a szimuláció megakadályozására, a munkaadó és munkások nagyobb összetartására, stb. Vállalati betegségélyző pénztárak létesítésére vonatkozó kötelezettség (ellentétben az eddigi betegségélyzési törvény 60., 61. §-aival) jövőben akkor sem áll fenn, ha az üzem a benne foglalkozó személyekre nézve különös nagy veszéllyel jár. Az ilyen esetekben jelentkező nagyobb rizikó ugyanis a jövőben fennálló nagy pénztárakat nem fogja ugyanolyan mértékben veszélyeztetni, mint hasonló körülmények között az eddigi jog szerint fennállott kis helyi pénztárakat veszélyeztette. Ezeknek a pénztáraknak elegendő védelmet nyújt, ha a magasabb megbetegedési veszéllyel járó üzemektől megfelelő magasabb járulékot szedhetnek. A jelenlegi építési betegségélyző pénztáraknál azonban, amelyeknek létesítéséhez már a betegségi biztosítási törvény sem követelt határozott taglétszámot, hanem csak »nagyobbszámú munkások« foglalkoztatását, meghagyták az említett rendelkezést, a járulékok különleges természetére való tekintettel (249. §.).

Egyébként az *építési betegségélyző pénztárak, mint ilyenek*, eltűnnek és alkalmas módon a vállalati betegségélyző pénztárak közé sorakoznak. Nem szabad feledni, hogy számuk, amely az 1888. évben még 135 volt, 1907. évben 41-re, 1908-ban 42-re esett és 1909-ben csak 45-re emelkedett. A R. V. O. 245. §-a szerint a vállalkozó a pénztár felállítása előtt az érdekeltektől biztosításra kötelezetteket meghallgatni tartozik. Meghatározott számot kellett volna megállapítani és egyszersmind azt is kimondani, hogy a mun-

kások ellentmondása esetén külön vállalati betegsegélyző pénztár felállítása nem engedhető meg.

Ami az ipartestületi betegsegélyző pénztárak értékét és központosítását illeti, ezek fentartásának kérdését is sokat tárgyalták és szükségességüket gyakran kétségbe vonták. Az ipartestületi betegsegélyző pénztárak száma, amely 1885. évben 224 volt, 1907. évig 761-re, 1909. évig 801-re emelkedett. Ez a szaporodás kétségtelenül megcáfolni látszik azt az állítást, hogy itt túlélt intézménnyel volna dolgunk. Azt hiszem azonban, hogy téves az a feltevés, amely az ipartestületi betegsegélyző pénztárakat a szövetséges kormányok és birodalmi gyűlés nagy többsége által egyképen támogatott ipartestületi élet fontos eszközének tekinti. Akinek alkalma volt közelebbről szemügyre venni a viszonyokat, az tudja, hogy mindenhol panaszkodnak az ipartestületi életben való hiányos részvétel és a nemcsak külsőleg nyilvánuló, de bensőleg is mutatkozó részvétlenség miatt. Bizonyos azonban, hogy az ipartestületi betegsegélyző pénztárak mellőzése a kézművesek körében a legerősebb ellentállással találkozott volna, de nem a biztosítás ügyében, hanem bizonyos középosztálypolitikában rejlő okokból.

Fentartásuk tehát opportunitás kérdése volt. A törvény az általam is emelt követelménynek eleget tett, amidőn törvényesen megállapította, hogy az ipartestületi betegsegélyző pénztárak nyújtotta szolgáltatások megfeleljenek azoknak, amelyeket azon a helyen a legtöbbet szolgáltató helyi betegsegélyző pénztár nyújt. Csak ezen a módon lehet ugyanis megelőzni azt a veszélyt, hogy az ipartestületek ne létesítsenek külön pénztárakat, csak azért, hogy a járulékon takarékoskodjanak. Ha ez a követelmény megvalósul, a kisebb értékű ipartestületi betegsegélyző pénztáraknak el kell tűnniök. Ezek ugyanis nem mindig lesznek hajlandók, hogy az irányadó helyi betegsegélyző pénztárnak talán igen magas alapszabályszerű segélyeit szolgáltatassák. A R. V. O. a központosítás kérdésében az ipartestületi betegsegélyző pénztárakat éppen úgy kezelte, mint a vállalati betegsegélyző pénztárakat és minden, amit ezekre nézve kifejtettünk, ide is vonatkozik. (Lásd R. V. O. 250—254., 256., 257. §§-ait, Életbeléptetési törvény 17., 18., 23. cikkeit.)

A *bányatárspénztárak* olyan biztosítási alakulatot képviselnek, amely a bányászat és a bányamunkások különleges viszonyainak felel meg. Ebben keveset lehetett módosítani (495. és köv. §§.). Kivánatos volna azonban a *birodalmi bányatörvény* megalkotása, bár az itt szóban levő vonatkozásban ez is alig nyújthatna egyebet, mint az 1906. június 19-én kelt porosz bányatörvény-novella. Különben is a legtöbb német állam mintául fogadta el a porosz bányatörvényt.

Semmi kétség nem volt abban, hogy a *községi betegségi biztosítást* meg kell szüntetni. Ez a legkisebb szolgáltatásokat nyújtotta és nélkülözte az önkormányzatot. A községi biztosítást mindig bizonyítékként lehet felhozni arra nézve, mily kevésbé fejlődésképes az oly betegsegélyző pénztári intézmény, amely nélkülözi a biztosítottak önkéntes tevékenységét.

A törvénynek új alakulásai a kerületi betegsegélyző pénztárak (Landkrankenassen). Már az 1909. évi indokolás is felvetette azt a kérdést, hogy az a nagy csoport, amelynek a biztosítási kötelezettség körébe való bevonását tervezték, az eddigi pénztári szervezetek körébe, különösen pedig a helyi betegsegélyző pénztárakba vétessék-e fel. Felmerült az az aggodalom, hogy célszerű-e, a helyi betegsegélyző pénztáraknak eredetileg inkább az ipari munkások részére tervezett berendezéseit egyszerűen átültetni a falusi lakosság viszonyai közé és hogy jó szolgálatot tenne-e a mezőgazdasági munkások érdekeinek, ha minden megkülönböztetés nélkül egybevetnék őket a városi biztosítottakkal. Az egész birodalom területére kiterjedő egységes szabályozást nem tartottak lehetségesnek. Várható volt, hogy számos kerületben tagadó válasz fog megnyilvánulni, azokban ugyanis,

amelyekben a falusi lakosság felfogásában és életszokásaiban megőrizte régi különleges sajátosságát és különállását. A R. V. O. a már megrótt hibában szenved, amennyiben ezektől a pénztáraktól a teljes önkormányzatot megtagadta. Ez a körülmény azzal az aggodalommal tölt el, hogy a megszüntetett községi betegségi biztosítás helyébe, nem szándékoltan, de az eredményhez képest, a nem igen fejlődésképes Landkrankenkasse lép (226. és köv. §§., 235., 327. és köv. §§.).

A megnevezést arra való tekintettel választották, hogy az új pénztár tagjainak túlnyomó része mezőgazdasági munkásokból áll. Ez azonban a R. V. O. szerint nem zárja ki, hogy a Landkrankenkassék kerülete városi területet is magába ne foglaljon, sőt hogy bizonyos körülmények között kizárólag valamely nagy város kerülete részére, annak helyi betegsegélyző pénztára mellett ily Landkrankenkasse is fel ne állíttassék. Landkrankenkasse, amely kizárólag valamely nagy város részére szolgál! Csak az országos törvényhozás állapíthatja meg, hogy a szövetséges állam területére vagy területének bizonyos részére nézve az általános helyi betegsegélyző pénztárak mellett Landkrankenkassék ne állíttassanak fel. (227. §., lásd 228–232. §§-at is.) Mindenesetre kitűnik ezekből, hogy a törvény közelfekvő nehézséget nem oldott meg. A Landkrankenkassékba ugyanis a mezőgazdasági munkásokon kívül a háziiparosok és háziipari alkalmazottak, a cselédek és a vándoriparban alkalmazott munkások is bevonattak, akik pedig nem szükségképen falusi lakosok.

A pénztárak legfőbb szervezete a *helyi betegsegélyző pénztár (Ortskrankenkasse)* marad. Ezeket helyi kerületek (nagyobb város vagy nagyobb kerület, így kerületi kapitányság, főhatóság [Amtshauptmannschaft, Oberamt]) részére kell felállítani. Ezeket, úgy mint a Landkrankenkassékat is, rendszerint a biztosítási kerületen belül kell létesíteni. Egyébként a törvény nem eléggé radikális, amennyiben a szakmaszerinti helyi betegsegélyző pénztárak teljes megszüntetését nem mondja ki. Mindamellett a helyileg szervezett pénztárak a betegpénztári ügy összszervezetének alaposzlopai-ként szerepelnek. Különleges helyi betegsegélyző pénztárakat egy vagy több iparág vagy üzemfaj, vagy kizárólag ugyanazon nembéli biztosítottak javára lehet felállítani (239–244. §§.). A tagok legkisebb száma 250-ben van megállapítva. E pénztáraknak az irányadó helyi betegsegélyző pénztár szolgáltatásaival egyenértékű szolgáltatásokat, úgyszintén állandó szolgáltató képességüket biztosítaniok kell, úgyszintén azt is, hogy az általános helyi betegsegélyző pénztár és a Landkrankenkasse fennállását nem veszélyeztetik.

A helyi, kerületi, vállalati és ipartestületi betegsegélyző pénztárak *egyesítésére, kiválására, feloszlására és megszüntetésére* vonatkozó határozmányok, valamint az eljárás az eddigi betegsegélyző törvény rendelkezéseinek részbeni fentartásával vannak szabályozva, mégis a már ismertett szervezeti alapelvekből származó eszmék jelentékeny érvényesítésével. (264–305. §§.) Megfontolták, hogy a betegsegélyző pénztárak szolgáltató képességének biztosítása és emelése céljából nem kellene-e a centralizáció mellett kötelező pénztári kötelekbe is egyesíteni az ugyanazon felügyelő hatóság kerületében működő összes pénztárakat. A törvény jobbnak látta azonban, hogy ilyenmű rendszabályoktól eltekintsen. A fennálló kis szervezeteknek mesterséges erősítése ugyanis nem egyeztethető össze a reform központosító alapeszméjével. Amennyiben azonban önmagukban szolgáltatóképes pénztárak maguk között önként egyesülnek a pénztári kötelek egyes biztosítási feladatainak jobb megoldása céljából, ezt miként eddig, ezután is szintűgy megtehetik. Nagyban, egészben az a benyomás meríthető, hogy a R. V. O. a centralizáció nagy kérdését még nem oldotta meg teljesen. Ezt semmiképen sem gáncsképen kívánom kiemelni. Ha abból indulunk ki ugyanis, hogy főként a szociáldemokrácia uralma alatt álló helyi beteg-

segélyző pénztárak, szándékosan vagy szándék nélkül, mily nagy mértékben váltak ennek a pártnak politikai szervezetévé, be kell látnunk, hogy jelentékenyebb központosítás a politikai szervezet hatalmának nem csekély fokozására vezethet.

IV. Jelentékeny politikai fontossága van a betegsegélyző pénztárak *belszervezeti* kérdésének, ami szorosán összefügg az önkormányzat kérdésével. Ez legtisztábban a betegsegélyző pénztáraknál van kiképezve és az eddigi fejtegetésekben leginkább előtérbe lépett.

Elmult az a veszély, hogy, amint ezt a kormányjavaslatok tervezték, a szavazatok és járulékok felezése vezetessék be, az eddigi $\frac{2}{3}$ résznyi munkás és $\frac{1}{3}$ résznyi munkaadó arány helyett. Mi volt a javaslatok célja? Miért lehetett veszélyről beszélni?

A R. V. Ö. javaslatának célja az volt, hogy a jogok és kötelezettségek egyenlősítése a munkaadók és biztosítottak között paritásos arányt állítson helyre. Ezt azonban, közelebbi szemügyre véve, nem kívánják sem a munkaadók, akiknek járulékait ez pénzügyileg jelentékenyen emelné, sem nem alkalmas az a pénztár békés működése szempontjából. A gyakorlati élet negyedszázad óta azt mutatja, hogy a munkaadók, a vállalati betegsegélyző pénztáraktól eltekintve, nem nyilvánítottak nyomatékos óhajt a pénztári igazgatásban való részvételre, sőt inkább legtöbbször terhes kötelességnek tekintették azt. A munkaadók ösztönszerűleg helyesen cselekedtek, amidőn a pénztárak igazgatását átengedték azoknak, akik részére rendeltetvék, a munkásoknak. A munkásbiztosítás, különösen a betegségi biztosítás szolgáltatásai nélkül ugyanis a béreknek annnyival magasabbaknak kellene lenniök, mint amennyi a betegek ellátása céljából nélkülözhetetlen. Ezt a magasabb bért azonban önként érthetőleg a munkaadó közreműködése *nélkül* használhatnák fel a munkások. A kormány a járulékok és szavazatok felezésével utat keresett jogosulatlan külső befolyások távoltartására. Nincs azonban bebizonyítva, hogy ez a pártpolitikai kihasználás, különösen a szociáldemokrácia javára, oly nagy méretet öltött volna, hogy ily radikális eszközöz, mint a járulékok és szavazatok felezése és ami ettől elválaszthatatlan, bürokratikus elnök kirendeléséhez kellene folyamodni. Éppen amióta az idevonatkozó panaszok nyilvánosságra jutottak, miként ezt minden szakértő tudja, a legtöbb pénztár igyekszik igazgatását teljesen tárgyilagosan, a szociálpolitikai törvények értelmében vezetni és pártpolitikai befolyást távol tartani. Hogy e fáradozások a »jogosulatlan külső befolyások« radikális kiküszöbölésére vezettek-e, azt nehéz bebizonyítani. De ha, amint fel kell tennem, a pártpolitikai visszaélés a betegsegélyző pénztárakban csak kivétel és nem szabály, úgy csak olyan eszközöz szabad folyamodni, amelyek azt megelőzik, vagy legyőzik, nem pedig olyanokhoz, amelyek az önkormányzati jogot a legmesszebbmenőleg veszélyeztetik. Ha meggondoljuk, hogy a pénztárak száma az 1911. évi statisztika szerint 1909. évben még 23.279 volt és hogy az általuk elintézendő ügyek millió számra mennek, úgy ehhez képest a panaszok száma, bármily sajnálatosak is ezek, csak csekélynek mondható. Azután elvi különbséget kell tenni a között, hogy a pénztárakban olyan személyek uralkodnak-e, akik politikai pártállásuk szerint szociáldemokraták és a között, hogy az állami intézményt saját pártjuk részére kihasználják-e. Az utóbbi minden körülmények között elvetendő és minden olyan, az önkormányzatot nem akadályozó eszközt szívesen kell fogadni, amely segítséget ígér. Ellenben semmitsem lehet tenni ama ténynyel szemben, hogy valószínűleg a szervezett munkásság legnagyobb része a szociáldemokráciához tartozik. Ha emellett fenn akarják tartani az önkormányzatot, úgy nem szabad kérdezni, hogy az egyes milyen pártpolitikai állású. Mert miként a szociáldemokrata, úgy a konzervatív, liberális vagy más pártirányzat is, mint olyan, hasonló jogot igényelhet. Emellett természetesen azt is elfelej-

tik, hogy más tereken sem kisebb a pártpolitikai befolyás; gondoljunk csak arra, hogy milyen állást foglalnak el a konzervatívek a közigazgatásban és a hadseregben. Minthogy mindezek után a pártpolitikai kihasználásra vonatkozó panaszok lényegileg csak szórványosak, minthogy e dolgokat csak némileg is feltűntető statisztikai megállapítás hiányzik, arra az eredményre kell jutnunk, hogy legfeljebb megelőző vagy megtorló jellegű eszközökre van szükség. Az *arány szerinti választás* behozatala, amit a R. V. O. létesít, ebben a tekintetben én szerintem igen jelentős. A biztosításra kötelezettek nagy száma folytán mindenesetre csak nagy kisebbségek részére nyílik kilátás, hogy a szociáldemokráciához csatlakozott biztosítottak nagy csoportjával szemben érvényesüljenek. Csekély kisebbségeken nem lehet segíteni. Az arány szerinti választás mellett még más megelőző jellegű rendszabályokat is megfontolás tárgyává lehetett volna tenni, amelyeket azonban, mivel messze vinnének, itt nem fejtegetek. Remélhetőleg nem fognak mindig újból ismétlődni azok a kísérletek, amelyek a R. V. O. 332. §-a által megerősített jelenlegi jogállapot — a választmány $\frac{1}{3}$ részben a munkaadók képviselőiből, $\frac{2}{3}$ részben a biztosítottak képviselőiből áll — módosítására irányulnak.

V. A *pénztári jövedelmek felhasználására* nézve ismétlődik (363. §.) az eddigi betegségi biztosítási törvény 29. §. 2. bekezdésében foglalt elv, amely szerint e jövedelmek csak az alapszabályszerű szolgáltatások, a kellő tartalékolás, a kezelési költségek fedezése és a pénztári tagok betegségeit megelőző általános jellegű rendszabályok céljából használhatók fel. Új az, hogy a pénztári jövedelmek olyan gyülekezetekben való részvételre is használhatók, amelyek a betegségi biztosítás törvényes céljainak előmozdítására szolgálnak (363. §. 2. bekezdés). Nem tartom azonban aggálytalannak, hogy az országos központi hatóság állapítja meg, mi alkalmas e törvényes célok előmozdítására; tartani lehet ugyanis attól, hogy a pártpolitikaiaknak tekintett kongresszusok esetleg kiméretlen elbánásban fognak részesülni.

Az ipari alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének védelme.

Irta: Dr. Jezsovics János.

(II.) Az első munkásvédelmi rendelkezések között olyanokat, amelyek a munkások életét, testi épségét és egészségét védenék, alig találunk. Az emberi élet és egészség megfelelő értékelése egyáltalán újabb keletű. A balesetekkel és betegségekkel szemben a különböző társadalmi rétegek a legújabb időkig egyforma közönyt tanúsítottak; a betegségek okai felől a legtevésebb nézeteket vallották s még kevésbé voltak tájékozva a betegségek orvoslásának és megelőzésének helyes módjairól. A gazdasági életben pedig általános volt az a felfogás, hogy a végzett munkáért nyújtott javadalmazással azoknak az ártalmaknak az elviselése is meg van fizetve, amelyek munka közben a munkást érik. Ily körülmények között a veszélyek, amelyeknek bizonyos foglalkozásoknál a munkások ki voltak téve, ezeknél első sorban nem azok megszüntetésére, hanem arra irányuló kívánalmat váltottak ki, hogy a fokozott ártalmak elszenvedéseért magasabb díjazással kárpótoltassanak.

A helyzet csak az orvosi tudományok s a közegészségügy újabb fejlődésével változott meg. A tudomány világosságot derített a betegséget előidéző okokra, megállapította, hogyan lehet a betegségekkel szemben védekezni, megtörte a társadalom közönyt az egészséget fenyegető ártalmakkal szemben, belevitte a köztudatba, hogy az élet s az egészség a legmagasabb javak, melyeknek megoltalmazására, áldozatokat nem kimélve, céltudatosan

kell förekednie államnak, társadalomnak egyaránt, mert elhanyagolásuk végzetes veszedelmeket vonhat maga után. Az ilykép átalakult köztudat mellett a munkás nem elégedett meg többé azzal, hogy a veszélyek, ártalmak elszívásáért pénzzel kárpótolják, az államhatalom pedig egyre inkább kötelességének ismerte, hogy az életének, testi épségének megóvásáért folytatott küzdelemben a munkás mellé álljon s általánosan kötelező rendelkezésekkel védje azokkal az ártalmakkal szemben, amelyek foglalkozása közben érhetik. E cél megvalósításában jelentékeny része van a nagy arányokban fejlődött műszaki tudománynak is, mely lehetővé tette, hogy új eszközök, célszerű berendezés, megfelelő üzemi eljárás segítségével a régi ártalmak egész sora egyszersmindenkorra megszüntetessék.

Az élet, testi épség és egészség védelme Európa-szerte a múlt század nyolcvanas éveivel vett erősebb lendületet, mely nemcsak abban nyilvánult meg, hogy a munkásvédelemre vonatkozó korábbi, hiányosságuk mellett is csaknem teljesen végrehajthatlan rendelkezések érvényesítésére a különböző államok egyre nagyobb súlyt helyeztek s az iparfelügyelői intézmény fejlesztése útján szakavatott, hatékony ellenőrzésről gondoskodtak, hanem az európai államok újabb törvényeiben is, melyek a régebbi rendelkezéseket lényegesen kiegészítették, tovább fejlesztették.

Svájc kivételével, hol az ipari alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének védelmére vonatkozólag ma is még az 1877. évi március hó 23-án hozott gyári törvény rendelkezései irányadók, az összes európai államok idevonatkozó, ma érvényes rendelkezései az utolsó három évtizedből valók.

Ausztriában az ipartörvény 74. §-a, a kereskedősegédek tekintetében az 1910. évi január hó 16-án kelt törvény 18. §-a intézkedik az élet, testi épség és egészség védelme iránt. Az ipartörvény idézett szakasza 1885-ben nyerte mai szövegét. A német ipartörvény idevonatkozó 120 a–120 e §-ai 1891-ből valók. A kereskedősegédek védelméről az 1897. évi május hó 10-én kelt kereskedelmi törvény 62. §-a intézkedik. Olaszországban az említett védelem tekintetében az ipari balesetbiztosításról szóló 1898. évi március hó 17-iki törvény, Franciaországban a munkások egészségének és biztonságának védelméről szóló 1893. évi június hó 12-én kelt, az 1903. évi július hó 11-én kelt törvényvel kiegészített törvény, Nagybritanniában az 1901. évi augusztus hó 17-én kelt gyári és műhelytörvény, Belgiumban az ipari és kereskedelmi vállalatoknál alkalmazott munkások biztonságáról és egészségéről szóló 1899. évi július hó 2-iki törvény, Németalföldön az életnek és egészségnek a gyárakban és műhelyekben való megóvásáról szóló 1895. évi július hó 20-iki törvény, Dániában a gyári munkásokról és az iparfelügyelőkről szóló 1901. évi március hó 30-án kelt törvény, Svédországban a munka közben előforduló balesetek elhárításáról szóló 1889. évi május hó 10-iki törvény, Norvégiában az 1909. évi szeptember hó 10-én kelt gyári törvény, Szerbiában az 1910. évi június hó 29-én (július hó 12-én) kelt ipartörvény rendelkezik.

Bár a felsorolt törvények újabb keletűek s legnagyobb részük csak az általános alapelvek megállapítására szorítkozik, a részletes szabályozást a folyton változó körülményekhez többé-kevésbé szabadon alkalmazkodó rendeleti útnak tartva fenn, több államban máris érezhetővé vált módosításuk szükségessége. Ausztriában, Németországban, Svájcban, Svédországban, Dániában és Hollandiában kész törvényjavaslatok fekszenek a törvényhozó szervek előtt.

Annak okát, hogy a törvények, az 1901. évi angol gyári és műhelytörvény kivételével, az élet, testi épség és egészség védelmének csupán főbb irányelveit állapítják meg s a részletes szabályozást a végrehajtó hatóságokra bizzák, abban kell keresnünk, hogy az óvintézkedéseknek a különböző iparágak természetéhez a legszorosabban alkalmazkodniok kell s oly kimerítő felsorolásuk, mely a fenforgó összes különbségekkel számolva,

teljes részletességgel rendelkeznék, csaknem lehetetlen. De ha valamely törvény meg is kísérelné az ilyen, minden részletet felölelő szabályozást, az ipari viszonyok folytonos átalakulása, a műszaki ismeretek folytonos fejlődése mellett csak ideig-óráig felelhetne meg a kívánalmaknak. Az ipari élet folytonosan új termelési ágakat honosít meg, új termelési, gyártási módozatokkal tesz próbát. E termelési ágak, termelési és gyártási módozatok nem egy esetben könnyítést, nagyobb biztonságot s fokozottabb védelmet jelentenek a munkásokra nézve; megtörténhetik azonban az is, hogy súlyos ártalmakat idéznek elő, amelyek nem voltak előre láthatók, hirtelen lépnek fel s gyors közbelépést, intézkedést tesznek szükségessé. Ily gyors intézkedések megtételére a rendeleti út kétségkívül sokkal alkalmasabb, mint a törvényi rendelkezések útja. Természetesen a rendeleti út előnyei abban az irányban is megnyilvánulhatnak, hogy valamely tökéletesebb termelési eljárás bevezetése esetén az illető iparágra nézve esetleg fennálló megszorítások minden fennakadás nélkül könnyen hatályon kívül helyezhetők.

A végrehajtó hatóságoknak adott széleskörű rendelkezési jog mindenütt hathatósan előmozdította az óvóintézkedések céltudatos fejlesztését, ott is, ahol a törvény mindössze néhány alapelvet állapított meg. Arra nézve, hogy rendeleti úton a hatóságok, helyes érzéssel, mennyire fejleszthetik az óvóintézkedéseket, Ausztria, Németország, Franciaország, Nagybritannia, Németalföld és Belgium rendeleti intézkedései fényes tanúságot tehetnek.

Az élet, testi épség és egészség védelmére vonatkozó rendelkezéseket, áttekinthetőség céljából, a következő három csoportba oszthatjuk:

I. a gépekkel s üzemi berendezésekkel szemben biztosított védelem;

II. az egészség védelme;

III. az egészségtelen és veszélyes ipari foglalkozásoknál nyújtott külön védelem.

Az I. csoportba sorolandók mindazok a rendelkezések, amelyek a leesés, valamely tárgy lehullása ellen védenek, a hajtó- és a fogaskerekek, a hajtóerőközvetítők elkerítését, a körfürészeknek, gépeknek védő készülékekkel való ellátását, a gépek s üzemi berendezések gondos kezelését, időközönkénti szakszerű felülvizsgálását, a tisztogatásuknál követendő óvrendszabályokat írják elő, a felvonó gépek túlterhelését akadályozzák meg, a munkahelyiségekben a szabad közlekedést, tűzvész esetén a gyors menekülés lehetőségét biztosítják, tűzoltó eszközök beszerzését, az első segélyre szükséges köt- és gyógyszerek készletben tartását teszik kötelezővé, stb.

A II. csoportba tartoznak mindazok a rendelkezések, melyek a munkahelyiségek tisztántartására, a por, füst és bűz, az ártalmas gőzök és gázok elvezetésére, a hulladékok és szennyvizek eltávolítására, a munkahelyiségek szellőztetésére, világítására, fűtésére (megfelelő hőmérsékletre), egészséges ivóvíz biztosítására stb. vonatkoznak.

Nem soroljuk fel az I. és II. csoportba tartozó összes óvóintézkedéseket, nem tüntetjük fel számtalan, kétségkívül igen tanulságos változataikat és sokféle hatályukat, melyekkel vagy a törvényekben magukban, vagy a törvényi felhatalmazás alapján kibocsátott rendeletekben, az európai államok nagyobb részénél felfalálhatók, mert ez alkalommal követett célunk szempontjából annyiban alárendeltebb jelentőségűek, amennyiben e rendelkezések egész körére nézve az 1893. évi XXVIII. t.-c. 1. §-a a kereskedelemügyi miniszternek teljes rendelkezési jogkört biztosít, amelynek segítségével minden jogos követelmény kielégítést nyerhet.

Más a helyzet a III. csoportba sorolható rendelkezéseknél. Ezek tekintetében, mint látni fogjuk, az európai államok ide vonatkozó rendelkezései messze túlszárnyalták az 1893. évi XXVIII. t.-c. rendelkezéseit.

Mielőtt a III. csoportba sorolható rendelkezésekre térnénk, azzal az eltéréssel kell részletesebben foglalkoznunk, mely az óvóintézkedések alkal-

mazásának körére nézve fennáll, azt a nagy horderejű eltérést értve, hogy míg egyes államok a megállapított óvszabályoknak minden iparteleppel szemben egyenlő hatályt biztosítanak, addig más államok az óvintézkedéseket az iparteleknek szigorúan körülhatárolt, jelentékenyen szűkebb körére korlátozzák s az ipari alkalmazottaknak csak egy kiválasztott kategóriáját részesítik védelemben.

Az iparilag fejlettebb államokban, Ausztriában, Németországban, Franciaországban, Nagybritanniában, Belgiumban, az élet, testi épség és egészség védelme egyformán kiterjed minden ipari alkalmazottra. Szerbiának múlt évben kelt ipartörvénye szintén egyforma védelemben részesíti az összes ipari alkalmazottakat.

Az osztrák ipartörvény 74. §-a, e védelemről szólva, ezt így fejezi ki: »minden iparúzó köteles...«, a német ipartörvény pedig e szavakkal: »a munkaadó köteles...«. A kereskedősegédekről szóló osztrák törvény 18. §-a s a német kereskedelmi törvény 62. §-a ugyancsak a munkaadó kötelességeiről szól, anélkül, hogy a munkaadók közül bárkire is kivételt állapítana meg az élet, testi épség és egészség védelmére vonatkozó kötelességek alól. Ausztriában az 1883. évi június hó 17-én kelt iparfelügyeleti törvény minden iparüzemet iparfelügyelői ellenőrzés alá helyezett. Ez az ellenőrzés azonban csak az utóbbi években, az iparfelügyelői intézmény megfelelő fejlesztése óta hatályosabb. A kereskedősegédekről szóló osztrák törvény a védelmi rendelkezések végrehajtásának ellenőrzését szintén az iparfelügyelők hatáskörébe utalja. Németországban az iparfelügyelői ellenőrzés 1891 óta terjed ki a kisiparra is, a kereskedelmi üzletek azonban nem esnek ezen ellenőrzés alá.

Franciaországban a fentebb idézett törvény 1. §-a szerint e védelem alá esnek az összes kézműipari üzemek, gyárak, kohók, hajótelepek, műhelyek, konyhák, pincék, borrházák, raktárak, boltok, irodák, szállítmányozó vállalatok s az azokhoz tartozó telepek, akár közüzemek, akár magánüzemek, akár világi vagy egyházi intézetek, még akkor is, ha ezeknek iparoktatási vagy jótékonyági jellegük van. A törvény rendelkezései alól csak az olyan telepek vannak kivéve, melyekben az atya, az anya vagy a gyám felügyelete alatt kizárólag családtagok vannak alkalmazva, de csak abban az esetben, ha nem alkalmaznak erőgépet s nem tartoznak az egészségtelen vagy veszélyes üzemek közé.

Nagybritanniában az 1901. évi gyári és műhelytörvény s a korábbi egészségügyi törvények kapcsolatánál fogva olyképen fejlődtek a viszonyok, hogy mindazokra az üzemekre nézve, amelyek nem esnek a gyári és műhelytörvény rendelkezései alá, az e törvény által több tekintetben kiegészített és szigorított egészségügyi törvények rendelkezései irányadók. Az 1901. évi törvény hatálya alá eső üzemek az iparfelügyelők, a többi üzemi csoportok az egészségügyi hatóságok ellenőrzése és felügyelete alatt állnak. Ha azonban egyes üzemeknél az egészségügyi hatóságok ellenőrzése nem bizonyulna eléggé hatékonynak, azok az iparfelügyelő ellenőrzése alá helyezhetők.

Belgium törvénye, amikor felhatalmazza a kormányt, hogy az egészséges műhelyek és munkafeltételek biztosítására, továbbá veszélyes üzemű ipari és kereskedelmi vállalatoknál az alkalmazottak biztonságának előmozdítására alkalmas rendszabályokat előírja, nem tesz különbséget a nagyobb s kisebb ipari és kereskedelmi vállalatok között.

A szerb ipartörvény nyújtotta védelem az összes gyárakra, ipari és kereskedelmi üzemekre kiterjed, ideértve az állam vállalatait is. Kivételt csak az egyes személyek által egyedül vagy családtagjaik támogatásával, de tanoncok vagy segédek alkalmazása nélkül végzett ipari munka képez.

A felsorolt államok közül nem egyben folyton nyer erőben az az igyekezet, hogy az életet, testi épséget és egészséget védő rendelkezések ha-

tálya az ipari alkalmazottak körén túl a házi ipart űzőkre és az otthon dolgozó munkásokra is kiterjesztessék, akik hosszú időközön át az ipari törvényhozás kitagadottjaiként szerepeltek, bár az ipari élet egyik-másik ágában nagy jelentőséghez jutottak. Ide vonatkozólag Nagybritanniában már igen hatékony rendelkezések vannak érvényben. Az 1909. évi angol háziipari törvény ugyan egyelőre csak négy háziipari foglalkozásra terjed ki, az által azonban, hogy a parlament jóváhagyásának fentartása mellett a kormányra hagyja a törvényi rendelkezéseknek további háziipari foglalkozásokra leendő kiterjesztését, módot nyújt a védelem körének fokozatos tágítására. Nagybritannián kívül több más államban is jelentékeny kezdeményezés történt. Németországban kész törvényjavaslat fekszik a birodalmi gyűlés előtt s e javaslat előreláthatólag még ebben az ülészakban emelkedik törvényerőre. Svédország parlamentje most tárgyalja e kérdést; Ausztriában pedig ez év tavaszán küldötték szét a szakköröknek véleménynyilvánítás végett az e kérdéssel foglalkozó törvénytervezet első szövegét. Ez a tervezet egyelőre csak a ruházati iparban (ruha-, cipő- és fehérneműkészítésnél) alkalmazott otthoni munkásokra nézve tartalmaz rendelkezéseket.

Az európai államok említett csoportjával szemben az óvóintézkedések hatálya az ipari alkalmazottak többé-kevésbé szűkebb körére van korlátozva Olaszországban, Svájcban, Dániában, Németalföldön, Svédországban és Norvégiában.

Olaszországban az óvóintézkedések hatálya alá esnek a bányák, kőbányák, turfatelepek, az építőipar, a légszuszgyárak, a villamos áramfejlesztő telepek, a robbanó anyagokat gyártó és feldolgozó ipartelepek, a hajógyárak és katonai arzenálok, a vasutépítési vállalatok és forgalmi üzemek, behajózási vállalatok, motorikus erővel üzemben tartott közuti üzemek alkalmazottai; a kikötők, csatornák, gátak, hidak, alagutak, állami és közutak építésénél alkalmazottak, ha ezek az üzemek ötnél több munkást foglalkoztatnak; az elemi vagy állati erő által hajtott gépekkel ellátott, ötnél több munkást foglalkoztató üzemek alkalmazottai.

Svájc 1877. évi törvénye csak a gyári munkásokat védi, de a szövetség tanács a gyár fogalma alá az ipartelepek elég széles körét vonta, így: a) a mechanikai motorokat alkalmazó oly üzemeket, melyek ötnél több munkást vagy tizenhét évesnél fiatalabb egyéneket foglalkoztatnak, vagy amelyek a munkások egészségét és életét bizonyos mértékben veszélyeztetik; b) a tiznél több munkást foglalkoztató oly üzemeket, amelyekre az a) pont alatt felsorolt feltételek egyike sem vonatkozik; c) a 6-nál, illetőleg 11-nél kevesebb munkást foglalkoztató oly üzemeket, amelyek az egészségre és az életbiztonságra különösen veszélyesek vagy amelyek félreismerhetetlenül gyári jellegűek.

Dániában a törvényi szabályozás egészben-nagyban ugyanaz, mint Svájcban.

Németalföldön a védelem csak az olyan kisebb üzemek munkásaira nem terjed ki, amelyekben kizárólag férfiakat foglalkoztatnak.

Svédországban a törvény óvóintézkedései a következő üzemekre terjednek ki: a fűrészmalomokra s az ezekkel egybekötött iparszerű fatelepekre, a bányamívelésre, kivéve a bányászást, a kohókra, magaspestekre, rúdvasművekre s egyéb telepekre, melyek az ásványi termékek kihasználását vagy feldolgozását célozzák, de kézműiparnak nem tekinthetők, a gyárakra, hajóépítő telepekre, tejgazdaságokra, sörfőzőkre, őrlőmalomokra, könyvnyomdákra, pálinkaégetőkre, s a gyári üzemeknek tekinthető egyéb foglalkozásokra.

A norvég gyári törvényben foglalt óvóintézkedések hatálya nemcsak a gyárakra s gyárszerűen űzött ipartelepekre, hanem mindazokra a kézműves üzemekre is kiterjed, amelyek legalább öt munkást foglalkoztatnak.

Az utóbbi csoportba tartozó államok törvényeiben is érezhető az az

igyekezett, hogy a védelem, ha már egy vagy más okból általános nem lehet, az ipari alkalmazottaknak lehetőleg széles rétegeire terjedjen ki. Az egyik államban tiz, a másikban hat, a harmadikban öt alkalmazott foglalkoztatása esetén lépnek érvénybe az óvintézkedések. Svájcban eddigelé csak azért nem voltak az összes ipari alkalmazottakra kiterjeszthetők, mert a szövetségi törvényhozás ipari ügyekben csak a gyárakra terjed ki. Egyes kantonok azonban autonomiájukból kifolyólag saját területükön általános hatályt biztosítottak a gyári törvényben foglalt védő rendelkezéseknek.

Az óvintézkedéseknek erre az általánosítására kell a legnagyobb súlyt helyezni. Ez jelzi a fejlődés útját. Eleinte valamennyi állam csak a gyári munkások életét, testi épségét és egészségét védte, mint akik tényleg inkább szorultak rá a védelemre, mint a kisipari műhelyekben, az iparossal patriarchális közösségben élő, nem egy esetben családtagnak tekintett iparossegédek. A helyzet azonban idővel lényegesen megváltozott; a gyárakra s nagyobb ipartelepekre koncentrált munkásvédelmi rendelkezések a gyári munkás helyzetét előnyösebbé tették, mint aminő a kisiparosoknál minden ellenőrzés nélkül alkalmazott segédé, kire nézve a műhelyviszonyok s egyáltalán az alkalmazás körülményei annál kedvezőtlenebbekké lettek, mennél többet szenvedett a kisipar a gyáripar versenyétől, s mennél szorongatottabbá vált helyzete.

Nem szorul bővebb indokolásra, hogy az élet, testi épség és egészség védelmére vonatkozó rendelkezéseknek az alkalmazottak bizonyos kategóriáira szorítása nagy mértékben sérti a védelemből kizárt ipari alkalmazottak érdekeit, lépten-nyomon nagy igazságtalanságokra vezet s tarthatatlan helyzetet teremt; legnagyobb mértékben pedig azoknak az iparosoknak az érdekeit sérti, akiknek alkalmazottait kizárja a védelemből. Kétségtelen ugyanis, hogy minden munkavállaló arra törekszik, hogy életét, testi épségét és egészségét a vállalt munka által ne veszélyeztesse, s ezért, ha a munkaalkalmak között egyáltalán módja van választani, azokat az ipartelepeket, amelyekben a szóban lévő védelemről messzemenő módon gondoskodva van, előnyben részesíti azokkal szemben, amelyekben védtelenül ki van szolgáltatva a rosszul szellőztetett, rosszul világított vagy túlszűfolt munkahelyiségekből eredő ártalmaknak, az üzemi berendezések, munkaeszközök hiányossága vagy a feldolgozandó, megmunkálendő nyersanyag alkalmatlan, esetleg mérges volta következtében előálló veszélyeknek, a nélkül, hogy ezeknek az ártalmaknak és veszélyeknek csökkentésére maga részéről bármit tehetne. Azok az iparosok, akiknek alkalmazottai nem részesülnek védelemben, hova tovább, egyre inkább vannak kitéve annak a veszélynek, hogy nem kapnak alkalmas segédszemélyzetet. S ha e veszély elhárítása céljából önként hajlandóknak is mutatkoznának a hiányok pótlására, könnyen meghátrálnak, attól való félelmükben, hogy ebből származó nagyobb kiadásaik következtében nem tudnák elviselni olcsóbban termelő társaik versenyét. Az ipari alkalmazottaknak s a munkaadóknak egyformán érdekükben van tehát, hogy az élet, egészség és testi épség védelmére vonatkozó rendelkezések hatálya *minden* ipari alkalmazottra kiterjedjen.

Az a körülmény, hogy e védelem néhány államban még nem általános, azt mutatja, hogy lehetnek e téren nehézségek, amelyek bizonyos körülmények között óvatosságot tehetnek szükségessé. Ez azonban nem változtat azon, hogy e részben elérendő célként minden ipari alkalmazottnak egyenlő védelemben részesítése szerepeljen, nem hagyva ki az otthon dolgozó s a házi iparban foglalkoztatott munkásokat sem, mert minden védelem csak félrendszerű addig, míg csak az alkalmazottak bizonyos szűk kategóriáival szemben érvényesül. Ezt a célt kívánta a legteljesebb mértékben megvalósítani a kereskedelemügyi minisztérium által 1908-ban kibocsátott ipartörvénytervezet is az egészség és testi épség védelmére és a felügyeletre vonatkozó III. részében.

SZEMLE.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Adatok a kerületi munkásbiztosító pénztárak 1910-i működéséről.

IV.

Előző közleményünkben a pénztári járulékokkal összefüggésben szoltunk a munkások keresményeiről is. A pénztárak járulékjövedelmeinek a munkások keresményeivel arányban kell állaniok. Ha tehát tekintetbe vesszük, hogy egyes vidéki pénztárak járulékaiknak fejenkénti hányadai között 100%-os különbségek is konstatalhatók, megállapíthatjuk azt a valószínűséget, hogy a járulékjövedelmeknek a munkabérekhez viszonyított százalékos aránya sok helyütt nem érvényesül.

A kerületi pénztáraknál biztosítottak keresményei 1910-ben 659,182.794 K-t tettek ki, szemben az 1909. évben kimutatott 553,602.337 koronával, ami 105,580.457 koronás többletnek, illetve 19'07⁰/₀-os emelkedésnek felel meg. Ezzel szemben a pénztárak járulékjövedelmei 1910-ben az előző évhez képest mindössze csak 2,071.633 K-val, vagyis 13'6⁰/₀-kal szaporodtak. A munkakeresmények és járulékjövedelmi arány közötti 5'47⁰/₀-os különbség annyi tesz, hogy a kerületi pénztárak nem kevesebb, mint 867.421 K-val mutatnak ki kisebb jövedelmet, mint amennyit a kimutatott taglétszám szerint elérniök kellett volna.

Az egyes napibérosztályokba tartozó munkások összkeresményei emelkedtek 1910-ben az 1909. évhez viszonyítva:

	2 ⁰ / ₀ -os járulékot	3 ⁰ / ₀ -os fizetőknél		2 ⁰ / ₀ -os járulékot	3 ⁰ / ₀ -os fizetőknél
I. osztályban	--- 20'52 ⁰ / ₀	19'38 ⁰ / ₀	V. osztályban	--- 28'20 ⁰ / ₀	20'01 ⁰ / ₀
II. »	--- 20'61 ⁰ / ₀	16'58 ⁰ / ₀	VI. »	--- 37'17 ⁰ / ₀	20'10 ⁰ / ₀
III. »	--- 24'58 ⁰ / ₀	15'25 ⁰ / ₀	VII. »	--- 37'71 ⁰ / ₀	40'13 ⁰ / ₀
IV. »	--- 21'59 ⁰ / ₀	19'09 ⁰ / ₀	VIII. »	--- 41'70 ⁰ / ₀	11'17 ⁰ / ₀

Látjuk ebből, hogy lényegesebb emelkedések a magasabb osztályoknál fordultak elő. Mégis mindössze csak 22 kerületi pénztár volt képes tagonként 20 koronánál több járulékjövedelmet kimutatni, ami egyuttal azt jelenti, hogy 76 pénztárnál a járulékokból fejenként 20 koronánál kevesebb jutott.

Ezek után áttérünk a betegségi statisztikára.

Keresetképtelenséggel járó betegségi eseteknek átlagos száma a taglétszámhoz viszonyítva 3 pénztárnál 0'5⁰/₀ és ugyancsak 3 pénztárnál 0'4⁰/₀ volt, ami annyit jelent, hogy ezeknél a pénztáraknál 1.000 tag után 5, illetve 4 átlagos betegedési eset fordult elő. Ezzel szemben az alábbi pénztáraknál az arány 2 – 5'6⁰/₀ között váltakozott.

		1910-ben	1909-ben			1910-ben	1909-ben
Tordai	pénztár	5'6 ⁰ / ₀	4'5 ⁰ / ₀	Pápai	pénztár	2'1 ⁰ / ₀	0'7 ⁰ / ₀
Szentgotthárdi	»	4'4 ⁰ / ₀	2'4 ⁰ / ₀	Nagyszombati	»	2'1 ⁰ / ₀	1'4 ⁰ / ₀
Komáromi	»	3'9 ⁰ / ₀	1'8 ⁰ / ₀	Miskolci	»	2'1 ⁰ / ₀	3'6 ⁰ / ₀
Esztergomi	»	2'2 ⁰ / ₀	1'6 ⁰ / ₀	Budapesti	»	2'1 ⁰ / ₀	2'0 ⁰ / ₀
Soproni	»	2'1 ⁰ / ₀	1'7 ⁰ / ₀				

Azt is megállapíthatjuk e kimutatásból, hogy a betegedési arány 1910-ben legtöbb helyen lényegesen emelkedett. Viszont némely helyen a betegedési arányok feltűnően csökkentek. Ugyanis átlagos betegedési eset volt az átlagos taglétszámhoz viszonyítva a nagyszombati pénztárnál 1909-ben 7'5⁰/₀, 1910-ben 1'4⁰/₀, a győri pénztárnál 1909-ben 1'3⁰/₀, 1910-ben 0'4⁰/₀.

Nagy eltérések mutatkoznak az egyes pénztáraknál a táppénzes napokat illetően is. Táppénzes napokból esett átlag egy tagra: alsókubini pénztárnál 1909-ben 20'1, 1910-ben 2'9, miskolci pénztárnál 1909-ben 13'1, 1910-ben 7'8.

Azok a pénztárak, melyeknél 1910-ben a táppénzes napokból tagonként 6 napnál több esett, a következők: tordai pénztár 20'9, szentgotthárdi pénztár 15'8, komáromi pénztár 14'5, esztergomi pénztár 8'3, soproni pénztár 8'1, budapesti pénztár 8'—, miskolci pénztár 7'8, nagyszombati pénztár 7'8, pápai pénztár 7'8, balassagyarmati pénztár 7'1, magyaróvári pénztár 7'—, szegedi pénztár 6'9, pécsi pénztár 6'7, körmöcbányai pénztár 6'6, segesvári pénztár 6'5, pozsonyi pénztár 6'4, váci pénztár 6'4, nagykanizsai pénztár 6'2, szatmárnémetii pénztár 6'1.

Azok a pénztárak pedig, melyeknél egy tagra 3 napnál is kevesebb esett, ezek: alsókubini 2'9, beszercei 2'9, kaposvári 2'9, borossebesi 2'8, eperjesi 2'8, veszprémi 2'8, nagybecskereki 2'7, dévai 2'6, beregszászi 2'6, ipolysági 2'6, fogarasi 2'6, deési 2'5, szentesi 2'4, karánsebesi 2'4, máramarosszigeti 2'4, késmárki 2'2, nagykárolyi 2'2, zilahi 2'0, nyiregyházai 1'8, kiskunhalasi 1'8 és szikszói 1'7.

Megállapíthatjuk ebből, hogy 19 pénztárnál a táppénzes napok száma 6-nál több volt. Ellenben 56 pénztárnál 6-nál kevesebb, de 3-nál több, míg 19 pénztárnál még 3 napnál is kevesebb jutott egy-egy tagra az átlagos taglétszám alapján.

Még feltűnőbb eltéréseket látunk azoknál a számadatoknál, melyek a kórházban, fürdőkhelyeken és üdülőhelyeken ápoltak eseteinél mutatkoznak.

Kórházban stb. helyeken ápolott tagok a betegség esetére biztosítottak évi átlagos számának százalékában az országos pénztár 1909. évi jelentése szerint kitett a nagyszebeni pénztárnál 18'1⁰/₀, a soproni pénztárnál 27'1⁰/₀, a nagytapolcsányi pénztárnál 45'3⁰/₀, a sepsiszentgyörgyi pénztárnál 52'4⁰/₀-ot.

Ezzel szemben az 1910. évi adatok szerint a kórházban stb. helyeken ápolott tagok a biztosítottak átlagos számához viszonyítva volt:

a nagyszebeni pénztárnál	8'4 ⁰ / ₀ ,	tehát	9'7 ⁰ / ₀ -kal	kevesebb	mint	1909-ben
a soproni	»	2'7 ⁰ / ₀	»	24'4 ⁰ / ₀	»	»
a nagytapolcsányi	»	7'4 ⁰ / ₀	»	37'9 ⁰ / ₀	»	»
a sepsiszentgyörgyi	»	6'7 ⁰ / ₀	»	45'7 ⁰ / ₀	»	»

Lehetséges ez? Ha úgy volna, hogy pld. a sepsiszentgyörgyi pénztárnál a kórházban stb. helyeken ápolottak száma 1910-ben 45'7⁰/₀-kal kevesebb volt az előző évhez képest, hogy magyarázható, hogy a kórházi, fürdő stb. költség 1910-ben csak 3'4⁰/₀-kal kevesebbedett az előző évhez viszonyítva; vagy pedig hogy volt lehetséges, hogy a soproni pénztárnál a kórházi és fürdőzést igénylő esetek 24'4⁰/₀-os visszaesése mellett, a pénztár számadásai szerint az 1910. évi kórházi és fürdő költség magasabb volt az 1909. évi költségénél?

A kórházban és fürdőhelyeken ápolottak az átlagos taglétszámhoz viszonyítva 18 pénztárnál 6⁰/₀-kal magasabb volt. Ezek a pénztárak a következők: pozsonyi 1910-ben 12'1⁰/₀ (1909-ben 11'5⁰/₀), rimaszombati 9'3⁰/₀ (6⁰/₀), székelyudvarhelyi 9'3⁰/₀ (10⁰/₀), egri 8'8⁰/₀ (4'5⁰/₀), nagyszombati 8'7⁰/₀ (10'2⁰/₀), segesvári 8'4⁰/₀ (11'6⁰/₀), nagyszebeni 8'4⁰/₀ (18'1⁰/₀), aradi 8'3⁰/₀ (7'8⁰/₀), rozsnyói 8'2⁰/₀ (6'5⁰/₀), fogarasi 8'2⁰/₀ (9'8⁰/₀), nagytapolcsányi 7'4⁰/₀ (45'3⁰/₀), homonnai 7'3⁰/₀ (8'9⁰/₀), pápai 7⁰/₀ (6⁰/₀), sepsiszentgyörgyi 6'7⁰/₀ (52'4), tordai 6'6⁰/₀ (5'4⁰/₀), nagyváradai 6'5⁰/₀ (9'3⁰/₀), máramarosszigeti 6'1⁰/₀ (5'1⁰/₀), dévai 6'1 (5⁰/₀).

Ellenben 29 pénztárnál az arány 3⁰/₀-nál kisebb volt. Ezek: szolnoki 1910-ben 2'8⁰/₀ (1909-ben 4'9⁰/₀), temesvári 2'8⁰/₀ (2⁰/₀), zentai 2'7⁰/₀ (2'8⁰/₀), szekszárdi 2'7⁰/₀ (2'7⁰/₀), kiskunhalasi 2'7⁰/₀ (2'1⁰/₀), soproni 2'7⁰/₀ (27'1⁰/₀), komáromi 2'5⁰/₀ (3'9⁰/₀), gyöngyösi 2'5⁰/₀ (2'6⁰/₀), ujvidéki 2'5⁰/₀ (2'5⁰/₀), kecskeméti 2'4⁰/₀ (1'4⁰/₀), szegedi 2'4⁰/₀ (2⁰/₀), losonci 2'4⁰/₀ (2'3⁰/₀), szenici

2'3⁰/₀ (1⁰/₀), körmöcb nyai 2'1⁰/₀ (2'6⁰/₀), lugosi 2'1⁰/₀ (3'2⁰/₀), gölnicbányai 2⁰/₀ (1'3⁰/₀), szabad ai 1'9⁰/₀ (1'6⁰/₀), verseci 1'9⁰/₀ (1'4⁰/₀), alsókubini 1'9⁰/₀ (1'3⁰/₀), lévai 1'8⁰/₀ (2'2⁰/₀), eperjesi 1'8⁰/₀ (1'8⁰/₀), turócszentmártoni 1'8⁰/₀ (1'9⁰/₀), karánsebesi 1'7⁰/₀ (2'9⁰/₀), hódmezővásárhelyi 1'6⁰/₀ (2'9⁰/₀), lipót-szentmiklósi 1'6⁰/₀ (2'6⁰/₀), jászberényi 1'4⁰/₀ (2'1⁰/₀), ungvári 1'1⁰/₀ (6'9⁰/₀), zombori 1'1⁰/₀ (1'4⁰/₀), pancsovai 1⁰/₀ (2'5⁰/₀).

A gyógykezelt keresetképes betegek statisztikáját vizsgálva, a szatmárnémetii pénztárnál 1910-ben a biztosítottak évi átlagos számához viszonyítva a gyógykezelt keresetképes betegek száma 358⁰/₀ volt, a nyitrai pénztárnál pedig mindössze csak 10'5⁰/₀.

Ez más szóval annyit jelent, hogy addig, amíg a szatmárnémetii pénztárnál minden 100 tagra 358 keresetképes betegedési eset jutott, addig a nyitrai pénztárnál minden 100 tagra csak tíz és fél.

Nem csupán e két pénztárnál találkozunk ily szélsőségekkel, hanem a többi pénztárnál is.

Az országos pénztár 1909. évi jelentése szerint 1909. évben 7 pénztár volt, amelynél a keresetképes gyógykezelt betegek száma az átlagos taglétszámhoz viszonyítva 150⁰/₀-nál magasabb százalékot tett ki. Ezek között egy pénztárnál 350⁰/₀-ot. Ezzel szemben 6 pénztárnál ez az arány 30⁰/₀-ot sem ért el.

A lefolyt 1910. évben 8 pénztárnál volt 150⁰/₀-nál magasabb arány a keresetképes gyógykezelt tagokat illetőleg. Ezek a következők: szatmárnémetii 358⁰/₀, pécsi 320⁰/₀, selmec- és bélabányai 241⁰/₀, nagykárolyi 193⁰/₀, máramarosszigeti 171⁰/₀, makói 169⁰/₀, ungvári 165⁰/₀, zentai 151⁰/₀.

Azok a pénztárak pedig, melyeknél a keresetképes betegedési esetek az átlagos taglétszám 50⁰/₀-át sem érték el, a következők: temesvári 45'5⁰/₀, lipót-szentmiklósi 45'3⁰/₀, nagykikindai 43'9⁰/₀, esztergomi 43'4⁰/₀, jászberényi 41'1⁰/₀, kolozsvári 39'4⁰/₀, dévai 36'8⁰/₀, besztercei 33'1⁰/₀, csikszeredai 32'7⁰/₀, karánsebesi 30'8⁰/₀, alsókubini 30'6⁰/₀, székelyudvarhelyi 29'8⁰/₀, kaposvári 28'9⁰/₀, magyaróvári 26'6⁰/₀, soproni 24'7⁰/₀, zombori 24'3⁰/₀, nyitrai 10'5⁰/₀.

A gyógykezelt családtagok statisztikájánál ugyanazokkal a visszásságokkal állunk szemben, mint amelyeket a keresetképes gyógykezelt betegedési eseteknél konstatáltunk, úgy az 1910. évi adatokat illetőleg, mint pedig az országos pénztár 1909. évi jelentésében közölt adatokra vonatkozólag. Az országos pénztár 1909. évi jelentése megállapítja, hogy addig, amíg a selmec- és bélabányai pénztárnál minden 100 tag után 172 gyógykezelt családtag esett, addig a szikszói pénztárnál minden 100 tag után csak alig 4 családtag részesült gyógykezelésben. Az 1910. évi adatokat vizsgálva, azt látjuk, hogy amíg a pécsi pénztár minden 100 tag után 197 családtagot vett gyógykezelés alá, addig a csikszeredai pénztár csak 19-et, továbbá a sepsiszentgyörgyi szintén 19-et, a zombori 18-at, a szenici 17-et, a besztercei 17-et, a székelyudvarhelyi 16-ot, a karánsebesi 12-t, az alsókubini 9-et.

Végül még azt a különleges körülményt említjük meg, hogy a rozsnői pénztárnál augusztus hónapban 50 gyermekági eset fordult elő, az év többi 11 hónapjában egy sem.

A további adatokat és a vállalati pénztárak működését az országos pénztár évi jelentésének közzététele után ismertetjük.

Az Országos Pénztár 1907/8., 1909. és 1910. évi balesetbiztosítási költségeinek kirovása. Az Országos Pénztár munkaadó tagjai a balesetbiztosítási költségeket két rendszer szerint két csoportban fedezik. Ezek a felosztó-kirovó (α) üzletág és a tőkefedezeti (β) üzletág. A felosztó-kirovó üzletágban csak az illető számadási év költségei oszthatnak fel megfelelő tartalékolással ezen üzletág munkaadói között, míg a tőkefedezeti üzletágban a rendes évi költségek-

hez hozzájárul még az állandó járadékosok járadékainak biztosítástechnikai úton megállapított tőkefedezete is. Ezzel szemben ebben az üzletágban tartalékolás nincs.

A vázolt elvek szem előtt tartásával az első három számadási évben a két üzletágban megállapított költségek a következők:

Számadási év	Felosztó-kirovó üzletág k o r o n á k b a n	Tőkefedezeti üzletág
1907/8.	1,133.660'37	179.703'11
1909.	4,089.419'36	837.298'95
1910.	5,062.876'22	1,493.012'95

Ezen költségek felosztásának megejtése végett meg kell állapítani az egységdíjtételt, vagyis azt, hogy a költségekből mennyi esik 1 korona munkabérré és a veszélyesség egységére.

Az Országos Pénztár igazgatósága október havi ülésén immár másodszor foglalkozott az egységdíjtétel megállapításának kérdésével. Az első alkalommal beterjesztett egységdíjtételt az azt megállapító üzembesorozó osztály helytelen szervezete, a munkálatok helytelen rendszere és az eredmény ki nem elégítő volta miatt az igazgatóság visszautasította. Már akkor hangsúlyoztuk lapunk hasábjain, hogy a német Berufsgenossenschaftok mintájára a balesetbiztosítással kapcsolatos munkálatokat szakszerűen csoportosítva kell ellátni. Ezen az alapon szervezte újra az igazgatóság az üzembesorozó osztályt, amely azóta az üzembesorozással és kirovással kapcsolatos összes munkálatokat felülvizsgálta, illetve újból elkészítette. Az osztály ujjaszervezése és a munkálatok sürgős befejezése Lukács Józsefnek az Országos Pénztár munkaadó alelnökének érdeme. Ezeknek az újabb munkálatoknak az eredményével foglalkozott a legutóbbi igazgatósági ülés, amely az egység-díjtételeket a következőkben állapította meg:

Számadási év	Felosztó-kirovó üzletág	Tőkefedezeti üzletág
1907/8.	0'000053,113.096 ...	0'000052.048'07...
1909.	0'000268,534.940...	0'000277.952'65...
1910.	0'000318,094.920...	0'000437.793'24...

Az egységdíjtételből bárki kiszámíthatja az üzemet terhelő balesetbiztosítási járulékot, ha az egységdíjtételt megszorozza az üzeme számára megállapított és az üzembesorozási határozattal közölt veszélyességi arányszámmal és az üzemben kifizetett munkabérekkel.

Példaképpen megadjuk itt a balesetbiztosítási járulékokat, a középveszélyességi arányszámokat tekintetbe véve 1.000 koronára kiszámítva:

Veszélyességi osztály		arány- szám		1000 koronára eső járulékok											
				a felosztó kirovó üzletágban						a tőkefedezeti üzletágban					
				1907-8-ban		1909-ben		1910-ben		1907-8-ban		1909-ben		1910-ben	
Kor.	fill.	Kor.	fill.	Kor.	fill.	Kor.	fill.	Kor.	fill.	Kor.	fill.				
A	3	0	16	0	81	0	95	0	16	0	83	1	31		
B	6	0	32	1	61	1	91	0	31	1	67	2	63		
C	9	0	48	2	42	2	86	0	47	2	50	3	94		
D	12	0	64	3	22	3	82	0	62	3	34	5	25		
E	16	0	85	4	30	5	09	0	83	4	45	7	00		
F	20	1	06	5	37	6	36	1	04	5	56	8	76		
G	25	1	33	6	71	7	95	1	30	6	95	10	94		
H	31	1	65	8	32	9	86	1	61	8	62	13	57		
I	39	2	07	10	47	12	41	2	03	10	84	17	07		
K	48	2	55	12	89	15	27	2	50	13	34	21	01		
L	58	3	08	15	58	18	45	3	02	16	12	25	39		
M	70	3	72	18	80	22	27	3	64	19	46	30	65		
N	84	4	46	22	56	26	72	4	37	23	35	36	77		
O	100	5	31	26	85	31	81	5	20	27	80	43	78		

A viszonyosság kérdése. A munkásbiztosítási törvény végrehajtásának hézagát jelenti a viszonyosság egyezményes megállapításának mai napig mutatózó késedelme. Eddig csak Olaszországgal megkötött balesetbiztosítási egyez-

ményünk azonban most már remélhetőleg nem hosszú idő múlva folytatásra fog találni az Ausztriával megkötendő munkásbiztosítási egyezményben, amely a törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületének legutolsó luganói kongresszusának határozatában elfogadott eszmét is valóra váltva, előreláthatólag nemcsak a baleseti, hanem a betegségi biztosítási viszonyosságot is meg fogja állapítani. A körülmények alakulatában rejlő kilátások szerint ez lesz a legelső nemzetközi egyezmény, amely a betegségi biztosítás rendezését felöleli.

Erélyes kezdeményezésre van még kilátás a magyar-szerb munkásbiztosítási és a magyar-francia balesetbiztosítási egyezmény megkötése irányában is, amelyek közül előbbi különösen az új szerb ipartörvény, illetőleg az abban foglalt munkásbiztosítási rendelkezések következtében vált aktuálissá.

Annál sajnálatosabb, hogy a német viszonyossági egyezmény megkötése az új német R. V. O. előkészítésének munkálatainak következtében elodázódott. A törvény megalkotása után most már ideje volna, hogy az illetékes körök ezt a kérdést is mielőbb dülőre juttassák.

Nem ugyan a nemzetközi jog körébe, de mindenesetre a viszonyossági rendezés keretébe tartoznának a budapesti és zágrábi országos munkásbiztosító pénztárak, illetőleg helyi szerveik közötti viszonyosság rendezése is. Annak idején a budapesti országos munkásbiztosító pénztár készített ugyan tervezetet, ez a tervezet azonban mindaddig végleges alakot nem öltött és értesülésünk szerint a tervezet átdolgozása szükségesnek mutatkozik.

Végül arról, hogy a boszniai betegsegélyező pénztárak és a magyar munkásbiztosítás szervei között a viszonyosság rendezése tárgyában bármi is történt volna, eddig semmit sem hallottunk; pedig erre is gyakorlati szükség van.

Községi alkalmazottak biztosítása. A kereskedelemügyi miniszter egy kihágási ügy kapcsán hozott határozata a községi alkalmazottak biztosításáról következőket tartalmazza: Az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében nem tekinthető vitásnak a községi alkalmazottak biztosításának kérdése. Az idézett törvény cikk 1. §-ának 14. pontjánál fogva ugyanis a biztosítási kötelezettség azokra is kiterjed, akik községi hivatalokban akár állandóan, akár ideiglenesen kiegészítőként vagy átmenetileg oly fizetéssel vagy bérrel vannak alkalmazva, mely évenként kétezernégyszáz koronánál, illetve naponként 8 koronánál nem több, kivéve, ha az érvényben álló szolgálati rendtartás szerint betegség esetén illetményeik részükre a betegség kezdetétől számítva legalább húsz héten át kijárnak. (10. §.) . . . Megjegyzem még, hogy a vármegye alispánjának 1907. évi november hó 2-án 39.756. sz. alatt kelt s az idézett törvényt magyarázó az a rendelkezése, melynek értelmében »a biztosítási kötelezettség csak az esetben vonatkozik állami, törvényhatósági és községi alkalmazottakra, amennyiben az állam, törvényhatóság vagy község ipari vagy kereskedelmi vállalatot tart fenn, hol e minőségben alkalmaz egyeseket« — helyét meg nem állja s amennyiben a község tisztii, segéd- és kezelőszemélyzetében, de bárminemű más községi alkalmazásban is volnának olyanok, kiknek illetményei az érvényben levő szolgálati rendtartás szerint betegség esetére a betegség kezdetétől számítva legalább húsz héten át nem járnak ki, az illetők a törvény értelmében biztosítási kötelezettség alá esnek.

Üzemszünetelés bejelentése. A kereskedelemügyi miniszter 1911. évi szeptember hó 23-án kelt 67.219/VI. D. számú határozatával kimondotta, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében nem csak a tulajdonos személyében történő vagy az üzembesorozására kiható üzemi berendezések változását tartozik a munkaadó bejelenteni, hanem az üzem szünetelését is. A törvény ugyanis az üzemben történt összes változások kötelező bejelentését írja elő. Ezek közé tartozik az üzem szünetelése is.

Oszttrák orvosok mozgalma. A bécsi pénztári szövetség által alkalmazott kerületi rendelő orvosok fizetésüknek 30%-kal való emelését kérik a szövetségtől azzal az indokolással, hogy az utóbbi időben csak csekély mérvű fizetésemelésben részesültek.

Ezzel szemben az »Arbeiterschutz« egy cikkben kimutatja, hogy 1905-ben a szövetség orvosi díjazásokra 438.000 K-át fizetett ki, 1910-ben azonban 811.000 K-át. Az emelkedés 85%.

Csupán a kerületi orvosok díjazására 1906-ban 247.000 K, 1910-ben pedig 443.000 K fordított. Az emelkedés 79%.

1906-ban 116 kerületi orvos volt alkalmazva Bécsben, 1910-ben 130. Fizetéseik a következőképp emelkedtek: 1906-ban 247.000, 1907-ben 294.000, 1908-ban

339.000, 1909-ben 408.000, 1910-ben 443.000 K. Egy-egy orvos (bécsi) átlagos fizetése volt: 1906-ban 2.520, 1907-ben 2.882, 1908-ban 2.993, 1909-ben 3.574, 1910-ben 3.410 K. Az emelkedés 1906—1910-ben 35,3%. 1905-ben egy-egy orvosra 889 beteg-jelentés esett, 1910-ben a csökkenés 31,7%.

Baleseti járadék és drágaság. A csehországi munkásbalesetbiztosítási intézet választott bírósága ezidőszerint naponta délelőtt és délután hét tanácsban tárgyal, hogy a rendkívüli módon felszaporodott ügyeket elintézzék. Az ügyek rendkívüli felhalmozódásának az a magyarázata, hogy az újabb baleseti ügyeken kívül nagy számban érkeztek olyan panaszok is a bírósághoz, melyekben a 10—15 év előtt — az akkori alacsony bérek alapján — megállapított járadékoknak a felemelését kérik, a létfenntartás eszközeinek általános megdrágulására való tekintettel.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Evőedények mint a fertőzés terjesztői. Az orr, száj és torok fertőző betegségei, különösen az annyira elterjedt katarrhusok csakhamar átragadhatnak és átragadnak egyik családtagtól a másikra. E fertőzést általánosan ismerik, de nagyon kevés ügyelnek annak igen gyakori útjára, melyet pedig első sorban kellene tekintetbe venni és kiküszöbölni és ez az evőedények útján történő fertőzés. A betegek fertőző száj váladéka eme edényekkel legszorosabb érintkezésbe jut, rajta ragad és a használt tányérokra is átkerül. A betegek edényeit azután a konyhában rendszerint az egészségesek evőedényeivel együtt szokták elmosni. A mosogató vízben a fertőző csírák eloszlanak és minden használt edényre jutnak. A tisztogatást a konyhaszemélyzet rendszerint felületesen végzi, az összes edényeket egy közös kendőbe törölik és mindezt egy újbóli étkezés után újból használják. Nem csoda tehát, ha már most az evőeszközökön, tányérokon, poharakon elterjedt fertőző csírák az egészséges családtagok szájüregébe jutnak és ezeknél is kitör a betegség. Ezért szükséges volna az összes evőeszközöket használat után forró vízben sterilizálni. A vendéglők és szállodák evőeszközeinek és edényeinek felületes tisztítása egész járványokat okozhat, miért is eme vállalatoknál az evőeszközök sterilizálását kötelezővé kellene tenni.

Az elfajulás elleni mozgalom Angliában. Anglia közvéleményét két szociálbiológiai kérdés foglalkoztatja néhány év óta: a születési számok állandó csökkenése és az elfajulás kérdése. A születések csökkenését ellensúlyozza némileg a halálesetek számának csökkenése, úgy hogy a népesedés szaporodásának veszélyeztetéséről egyelőre még beszélni nem lehet. Ellenben súlyos aggodalmakat keltett a katonai szolgálatra alkalmatlanok óriási száma a burháború céljaira eszközölt sorozások alkalmából. Hogy ebben az irányban tisztán Angliában ezidőszerint a közvetlen fajromlás tünetei nem észlelhetők, hanem ellenkezőleg a munkásvédelmi törvényhozás, az iskolahygiene és a közegészségügy javulása folytán a faj inkább megerősödött. Mindamellett a bizottság rámutatott a rossz lakásokra, az ipari külvárosok füstös levegőjére, az iszákosságra és a hiányos táplálkozásra, mint oly tünetekre, melyek a fajromlást elősegíthetik.

E bizottság munkájával egyidejűleg még két hivatalos bizottság felvételeket eszközölt az iskolás gyermekek táplálkozási viszonyai és az elmebetegek és hülyék gondozása tekintetében. Az utóbbi bizottság a szellemi silányságok óriási számát állapította meg.

Úgy eme hivatalos vizsgálatok, mint a fokozódó figyelem, melylyel a közvélemény az elfajulás kérdését kísérte, maga után vonta a törvényes beavatkozásra vonatkozó indítványok egész sorozatát a szegényügyi és közoktatásügyi törvényhozás terén és eme indítványok egy része az eugenika javára a törvényhozásban is megvalósult.

Mint ez irányban különös fontosságú lépés az a törekvés jelölendő meg, mely az eugenika alapelveit az általános neveléssel akarja összeköttetésbe hozni. Az e célra alakult társaság az 1909. év elején körlevelet intézett az összes nevelőintézetek előljáróihoz, amelyben figyelmüket az eugenikus törekvésekre felhívják és egyúttal bejelentik, hogy a társaság szívesen küld ezirányú előadókat. Ennek folyományaképpen a gyermeknevelési folyóiratokban az eugenikai cikkek egész sorozata jelent meg. Éltékintve az egyetemi ifjuságtól, azon is fáradoztak, hogy

a többé nem iskolaköteles, keresetképes ifjúsággal is érintkezésbe lépjenek és így az eugenikai ideálokat a legszélesebb körökben terjesszék.

A társaság természetesen nem szorítkozik pusztán propagandára, hanem az eugenikai elvek gyakorlati alkalmazására is törekszik. Rámutatva ama körülményekre, melyek szerint a szokványos bűntevők és az elmeengyengék utódai a társadalmat veszélyeztetik, élénken ostromozza a társaság azt a kritikátlan jótékonyságot, mely eme silányabb elemek szaporodását nem hogy meggátolná, hanem még elősegíti és hangoztatja, hogy az eugenikusoknak mindent meg kell tenni ennek megakadályozására. Ennek folyományaképpen az eugenikai társaság 1907-ben Londonban élénken tiltakozott egy alkoholista nők gyógyítására berendezett kórház felosztatása ellen, mert ezáltal az iszákos anyák százait bocsátották a társadalomra, akik újabb száz és száz elfajult gyermekkel rontják majd a társadalom minőségét.

A modern szocialpolitika általában a gyengébb védelmére törekszik. Mindinkább szükséggé válik, hogy ezen védelmet az eugenika, a fajjavítás szempontjából is mérlegeljük.

Iskolai fogklinika Essenben. Számos más község példájára Essen városa is elhatározta, hogy az iskolás gyermekek számára fogklinikát létesít. A klinika főépülete a városi kórházak területén, egy-egy fiókja pedig két népiskolában lesz elhelyezve. Mint vezetőt egy a fogászatban jártas orvost alkalmaznak 6.000 márka fizetéssel, ki a városi orvosokkal egy rangosztályba tartozik. Mellette működik egy assistens és egy ápolónő. A szülők, kik gyermekeiket a klinikára küldik, az első gyermekért évente 1 márkát fizetnek, minden további gyermekért egy fél márkát. Az első körlevélre azonnal több mint 15.000 iskolás gyermek tanítója jelentkezett, úgy, hogy már az első évben a város legfeljebb 3.000 márkát fog ráfizetni. Az első berendezkedés költségeit körülbelül 10.000 márkára becsülték.

Az alkoholfogyasztás erős csökkenése észlelhető Németországban és ez az »Arbeiterschutz« szerint az 1909. évi szeszadóemelésnek és a szociáldemokrata párt által rendezett pálinkaboykottnak tulajdonítandó. A hivatalos statisztika szerint az 1909/1910. üzemi évben 1,783.027 hektoliter pálinka jött, mint élvezeti cikk forgalomba, míg az 1908/1909. évben 2,650.622 hektoliter. A fogyasztás tehát 867.595 hektoliterrel csökkent. A jelzett évben a pálinkafogyasztás fejenként 2'81 litert tett ki, míg az előző évben 4'21 volt. A csökkenés tehát 1'41, azaz 33%. Az utolsó 20 évben az alkoholfogyasztás fejenként és évente 3'8 és 4'7 liter között váltakozott, az egymásra következő évek között a legnagyobb különbség 0'31 volt. Az »Arbeiterschutz« szerint minden tünet arra mutat, hogy a pálinkafogyasztásban még további csökkenés is fog beállni.

Hogy a rendezett pálinkaboykott a pálinkafogyasztás csökkenésével járt, azt szívesen elhiszük. De a szeszadó emeléséről a pálinkafogyasztásnak állandó csökkenésére következtetni, egy évi megfigyelés esetén legalább is korai. A mostani tapasztalatok azt mutatták, hogy minden szeszadóemelés csak rövid átmeneti ideig befolyásolja az alkoholfogyasztást, míg a nagytömegek háztartásának mérlege ez újabb megterhelésre berendezkedik.

A mindennapos úgynevezett mértékletes ivó, és ezek képezik az alkoholfogyasztók zömét, az alkohol okozta euphoriás érzéseket keresi italában, melyek létesítésére bizonyos, rendszerint idővel emelkedő, alkoholmennyiségre van szüksége. Ezt azonban megszerzi magának minden körülmények között és ha a felémelt adó folytán keresetéből nem futja, mindenütt és mindennel takarékoskodik és nélkülöz, míg a szükségesnek vélt alkoholmennyiséget megszerzi magának. Ezért a szeszadó emelésének szükségét szociálhigiénikus szempontokkal, illetőleg a szeszfogyasztás leszállításával indokolni, közönséges hipokrizis.

Miniszteri alkoholelleses körrendelet Poroszországban. A porosz vasuti miniszter körrendeletet intézett valamennyi vasuti igazgatósághoz, amelyben a sör és egyéb szesz italoknak kikiáltással való felkínálását a perronokon reggeli 10 óra előtt betiltja. Cognacot és más úgynevezett alkoholos erősítő szereket a kocsiszakaszokba éjjeli 12 és délelőtt 10 óra között csakis egy utas rosszulléte vagy balesete esetén szabad hozni és ezt is csak azon esetben, ha az illető utas ezt kifejezetten kívánta.

MUNKÁSVÉDELEM.

Les maladies professionnelles. Irta Breton S. L. — Páris 1911.

Az előttünk fekvő 350 oldal terjedelmű könyv az ipari megbetegedésekről szól. Ez elnevezés alá Breton azokat a megbetegedéseket sorolja, melyeket bizonyos foglalkozásbeli munkásokon az iparban felhasznált s lassan ható, különböző mérgek okoznak. Az ily foglalkozást űzők mesterségük folytatása közben kénytelenek a szervezetre káros hatású mérgező anyagokat feldolgozni s ezen közben a mindennapi munka mellett e káros anyagból többet-kevesebbet szervezetükbe kebeleznek. Az ipari megbetegedés fogalmának e megokolt értelmezése alapján tárgyalja azokat a módokat, amelyekkel a mérgek az emberi testbe jutnak, továbbá az ipari megbetegedések fontosabb és leggyakoribb típusainak — ólom-, higany-, arzén-, szénkéneg- (és vegyületei), szénhidrogén- (és vegyületei) mérgezések, a pneumokoniosis (bizonyos anyagok belégzéséből eredő tüdőbeli elváltozások), a bányaféreg, a bányamunkások sajátlagos betegségei, az ipar okozta bőrbajok, sűrített levegő folytán keletkező úgynevezett caisson-betegség, valamint az ipari foglalkozásból eredő ragályozó megbetegedések, mint a lépfene, takonykór s himlő — tünettánát.

Jóllehet az egyes fontosabb tüneteket csak röviden említi meg, mégis a különböző kóralakokat oly élénken írja le, hogy a laikus épp úgy, mint az e bántalmakkal addig nem foglalkozó orvos könnyen felismeri azokat.

Kimerítő részletességgel ismerteti a foglalkozási ágak ama sokféleségét, amelyeknél a leírt és azokhoz hasonló kóralakok — megtartva sajátos jellegüket vagy attól részben vagy egészben eltérve — előfordulhatnak.

A szerző az e fejezetekből merített tanulságok alapján arra a végkövetkeztetésre jut, hogy ezekkel a megbetegedésekkel a szociális bajok elkerülése végett behatóan kell foglalkozni. A különböző orvosi vizsgálók, közegészségüggyel foglalkozók, szociológusok véleményeinek s tapasztalatainak megemlítésén kívül felsorolja azokat a nem lebecsülendő károkat, amelyeknek az ipari munkások foglalkozásuknál fogva ki vannak téve s részletezi azokat a közvetett veszélyeket, amelyeket azok idővel okoznak. Ezek közül kiemelendőnek véljük a többi közt az ipari mérgezés okozta depopuláció ártalmát, amelyet egyes iparágak okoznak, mivel az ezeket űző nők meddők, a férfiak pedig nemzésre képtelenek lesznek; az ily természetű ipari mérgeknek a szervezetbe jutása ugyanis az elvetélésre való hajlamot segíti elő, koraszülést vagy a magzat elhalálózását okozza, vagy pedig az idejében megszületett gyermekek satnyák és életre képtelenek.

Külön fejezetben kimerítően tárgyalja a követendő irányokat kijelölő angol és svájci törvényeket. Ismerteti azok előnyeit és hátrányait s ezzel kapcsolatban felsorolja azokat a mérgező anyagokat, amelyekre vonatkozóan a kártalanítás érvényes. Részletezi a német és olasz törvény ez irányú hiányait is, kiemelve, hogy az olasz törvényhozásban megvan a törekvés arra, hogy az ipari mérgezéseket is kártalanítsák s ennek jellemzésére felemlíti, hogy az olasz ipari s egészségügyi bizottság maga állítja, hogy az ipari mérgeknek az üzemi baleseti törvényből való kizárása egy oly súlyos következményeket rejtő űr, amelyet sürgősen át kell hidalni.

Szerző kiemeli, hogy mindeme veszélyeken a szigorú iparfelügyelet sem tud segíteni, hanem csakis az biztosíthatja a kedvező megoldást, ha az ipari megbetegedéseket is üzemi balesetnek minősítik. Az ez irányú törekvések elérésére Franciaországban az 1898-i baleseti törvény életbeléptetése óta több ízben tettek kísérleteket; ezeket igen élénken ecseteli s állítja a törvényhozók szemei elé. Éppen a francia törvény ismertetésénél kiemeli a törvény kiterjesztésének 'szükségességét s ennek indoklására számos előkelő francia orvos és jogász véleményét, ujságokban megjelent közleményeket és törvénytörvényi ítéleteket idéz, úgy hogy Franciaországban volt is már ily értelmű törvényjavaslat a kamara előtt. Martin a törvényes

munkásvédelmi egyesületben az 1907. évben e kérdést a demokrácia jogos követelményének mondja s a törvény természetes evolúciójának tartja.

Érdekes, hogy Bretonnak a bizottság előtt fekvő javaslata a tuberculosist fellépése után egy hónappal, a küteges hagymázt (10 nappal), a hasi hagymázt (15 nappal), a scarlátot (7 nappal), a rubeolát (10 nappal), a torokgyíkot (5 nappal), a kolerát (5 nappal), a leprát, sárga lázat (10 nappal), vérhast (5 nappal), járványos gerincagylobot (15 nappal), tüdőlobot (8 nappal), orbáncot (2 nappal), szemtakárt, influenzát (8 nappal), fültőmirigylobot fellépése után 20 napon belül ipari megbetegedésnek tekinti s megemlíti, hogy a felsoroltakkal e sorozat még nincsen kimerítve. Azt a véleményét nyilvánítja, hogy ha e javaslatot elfogadnák, akkor a megbetegedések száma idővel csökkenne, mivel a munkaadók maguk is arra törekednének, hogy hygienikus berendezések létesítésével és azok használatának a munkásokra való kényszerítésével a munkások egészsége megóvassék.

A javaslatnak szivből kívánunk sikert s azt is óhajtjuk, hogy a mi intéző köreink is vonják le a javaslatból meríthető tanuságokat. Nálunk is történtek kezdetleges kísérletek arra nézve, hogy az ipari mérgezéseket épp úgy kártalanítsák, mint a baleseti sérülések után visszamaradó munkaképességcsökkenést. E kísérletek azonban nem tekinthetők a kérdés megoldásának, ha közgyűlési határozat azok megvalósításához hozzá is járult, ez még törvényes, államilag vagy törvényhozásilag szentesített intézkedésnek nem tekinthető.

—ch.

A kereskedelmi miniszterium költségvetése az 1912-ik évre. Az 1912-ik költségeloirányzatban az iparfejlesztési hitel egy millió koronával nagyobb, mint volt a múlt évben. Az iparfelügyelet és a kazánvizsgálatok, továbbá a munkásbiztosítás céljaira az eloirányzat semmivel sem vesz föl többet, mint a mennyi az elmúlt évben e célra rendelkezésre állott. A munkásvédelem céljaira nálunk az állam alig költ valamit. Az iparfelügyelet túl van halmozva munkával, a rosszul fizetett iparfelügyelőknek a kazánvizsgálatokkal járó kiküldetési díjakról alig lehetséges lemondaniok, így kevés kilátás van arra, hogy az újonnan alakult kazánvizsgáló egyesület az iparfelügyeletnek lényeges tehermentesítését fogja eredményezni. Több műszaki iparfelügyelő, orvos és női iparfelügyelők alkalmazása, jobban fizetett és intézkedési joggal felruházott iparfelügyelet, a munkásvédelem némi biztosítékai lehetnének. Az ilyen munkásvédelem az iparfejlesztésnek egy igen hatásos és igen nemes alakja volna, mert egészséges műhelyek és ép munkások a virágzó ipar elengedhetetlen föltételei. Mindez egyelőre hiú ábránd marad. Nincs pénz. A munkásbiztosításra, az iparfelügyeletre sem jut egy garással sem több, mint ez az elégtelen csekélység, mely eddig is jutott. Az iparfejlesztésnek azonban egy millió koronával több jut.

Az ipari és kereskedelmi szakoktatás fejlesztése. A kormány az 1912-ik évben e téren mégis óhajt egyetmást tenni. Egy fél millióval többet vesz fel erre a célra a költségvetésbe és elismeri, hogy az ipari és kereskedelmi szakoktatás fejlesztése közgazdasági szükséglet, melyet ki kell elégíteni. Elsősorban a már meglévő intézetek befogadó képességét akarják fokozni. A budapesti felső ipariskola gépészeti szakosztályát bővítik, a fém- és vasipari szakosztályt is fejlesztik. A vegyészeti szakosztályt a jelenlegi meg nem felelő épületből kitelepítik és megfelelő új berendezéssel látják el. Miskolcon és Pécsen fémipari szakiskolát állítanak, Szegeden a fa- és fémipari szakiskola faipari szakosztályát fejlesztik. E helyeken új iskolaépület is épül. Az ipari továbbképző tanfolyamokat is fejlesztik, az 1912-iki eloirányzat e célra 185.000 koronával többet engedélyez. Az esti tanfolyamoknak hivatásuk van. Az egész nap ön- és családfenntartó munkában dolgozó iparos csak itt képes szakismereteit fejleszteni, tudását tökéletesíteni.

E helyen mutatunk reá arra, hogy ipari tanoncoktatásunk és ipari szakoktatásunk nem helyez elég súlyt az ipari egészségügy, az egyes iparral járó egészségi károk és veszélyek és az ellenük való védekezés módjainak tanítására. Az orvosnak e téren nagy hivatást lehetne teljesítenie. Előadók erre a célra könnyen lesznek találhatók. A munkásbiztosító pénztárak orvosai hivatás-

szerűen foglalkoznak az iparegészségügy kérdéseivel. A pénztáraknak is érdekük, hogy már a fiatal iparosság az iskolákban rendszeres iparegészségügyi és munkásvédelmi szakoktatásban részesüljön. Az ipari betegségek, az elkerülhető balesetek száma csak ily rendszeres szakoktatás által volna csökkenthető. Minden érdekelt tényező közreműködésével pedig könnyen lesz megoldható ez a kérdés.

Nem úgy képzeljük, hogy erre a célra nagy és nehézkes tanügyi apparátus állíttassék be. A tanonc-szakiskolákban és az ipari szakiskolákban minden fél-évben néhány óra volna az ily tanítás céljainak szentelendő. Orvos ismertetné az illető ipar egészségügyi veszélyeit és az ellenük való védekezés módját, műszaki szakember (esetleg iparfelügyelő) a balesetveszélyre és a balesetek elhárítására szolgáló berendezésekre vonatkozó tudnivalókat ismertetné.

Meggyőződésünk, hogy minden nagyobb költség nélkül az ily tanítás szervezése és rendszeresítése által nagy eredmények volnának elérhetőek és nagy érdemeket szerezhetnének az illetékes hatóságok vezető férfiai. Érdekes és mindenképpen utánzásra méltó kísérlet e téren egy buzgó és gyakorlati észjárású fővárosi tanító kezdésére fog tétetni a télen a fővárosban, hol ipari tanonciskolában fogja néhány órában az illető ipari higiénéjét előadni erre meghívott szakember.

Védekezés az ipari betegségek ellen. A Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesülete megalakulása után mihamarabb hozzáfogott annak a céljának megvalósításához, hogy az iparban használt és a vele foglalkozó munkások egészségére hátrányos mérgeket az iparból kiküszöböltesse. Első sorban a foszfor használatának törvényes uton való betiltása volt a kitűzött cél s ezt az Egyesület jórészt már el is érte, amennyiben Európa legtöbb kulturállamaiból a sárga foszforok a gyufa iparban való felhasználását törvényileg eltiltották.

Veszélyesség tekintetében a foszforok közvetlen versenytársa az ólom s az Egyesület mindent elkövet, hogy ezt az ártalmas fémet is, amennyire csak lehetséges, az iparból száműzze. De nemcsak az ólom, hanem az iparban használt egyéb fémek, mint a higany, arsen, chrom, anilin stb., a legtöbb iparban ma már oly anyagokkal pótolhatók, amelyek feldolgozása vagy a velük való foglalatosság a munkás egészségét nem támadja meg, ellentétben a felsoroltakkal.

Az Egyesület ötödik közgyűlésén, melyet 1908-ban Luzernben tartottak meg, az ólommérgezés elleni intézkedéseken kívül oly jegyzék összeállítását határozták el, amely az iparban használatos és a vele foglalkozók egészségére ártalmas mérgek csoportos összeállítását tartalmazza. Ezen a közgyűlésen azonban e kérdés nem került megoldásra, hanem azt elhalasztották az 1911. évi Luganóban tartott közgyűlésre. Az ezen alkalommal megállapított mérgejegyzéket (Liste der gewerblichen Gifte) az Egyesület valamennyi fiókjának megküldötte hozzászólás, megbirálás és kiegészítés céljából. A Nemzetközi Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete a néki is beküldött mérgejegyzék felülbirálását és pótlását *dr. Friedrich Vilmos* egyetemi magántanárra bízta.

A jegyzéknek ugyanis nemcsak a pótlása, hanem az ország iparához való viszonyítása is szükséges volt. A mérgejegyzék illetően kiegészítése gondos munkát igényelt, amellyel a magyarországi fiók megbízottja most készült el. Terjedelmes jelentésében egyrészt a jegyzékben közölt adatokat bővítette ki s számos fontos vonatkozást iktatott be, amelyek az iparban felhasznált s ártalmas mérgek behatolási küszöbére, a mérgezés tüneteire és azon iparágak felsorolására vonatkoznak, amelyekben ily mérgező anyagokat feldolgoznak.

A jelentés azonban igen helyesen nemcsak ezekre a fontos körülményekre terjeszkedik ki, hanem rámutat azokra a még fontosabb pótlásokra is, amelyekkel a jegyzék kiegészítendő; nevezetesen azt kívánja az Egyesület feladatává tenni, hogy ne csak az ezen mérgeanyagok által előidézett tüneteket, hanem a mérgezés létrejöttének elhárítására vonatkozó óvintézkedéseket bőven ismeresse a mérgejegyzék, úgyszintén közölje kivonatban azokat a rendszabályokat is, amelyeket a különböző államok ez irányban már eddig is foganatosítottak. Szükségesnek tartja az összes kormányok által eddig életbeléptetett intézkedések rövid ismertetését, valamint e rendeletek tüzetes meghatározását is. Kívánatosnak tartja, hogy a ink is felvétessék a mérgejegyzékbe, mivel a cink-öntéssel foglalkozók között gyakori az ezen fém gőzei által előidézett lázas tünetekkel járó (Zinkfieber) heveny mérgezés. Helyes intézkedést javasol *dr. Friedrich* azzal is, amikor azt kívánja, hogy a veszélyes mérgekkel foglalkozó ipar-

ágak munkásai számára szakemberek igénybevételével rövid ismertető lapokat, úgynevezett »Merkblatt«-okat készíttessen az Egyesület, mely az ipari mérgek okozta tüneteket és a mérgezés létrejöttének elkerülésére alkalmas rendszabályokat ismertesse a munkásokkal.

A Nemzetközi Törvényes Munkásvédelem Egyesületének magyarországi osztálya hasznos szolgálatot teljesít, amidőn felhívta a figyelmet azokra a hiányokra és szükséges intézkedésekre, amelyeket dr. Friedrich jelentése tartalmaz.

Építkezési balesetek elleni védekezés. A megrendítő szerencsétlenség, mely Budapesten történt, mikor állványomlás folytán négy ember elpusztult, megint egy időre reáterelte a közfigyelmet a munkásvédelemnek nagy hiányára. A rohamos építkezés folytán sok kétes képzettségű elem vesz részt az építkezés vezetésében, törvénykezésünk szelleme csökkentette a felelősségérzetet, ez is egyik oka az építkezési szerencsétlenségek szaporodásának. A budapesti építőmesterek is tanácskoztak az építkezéseken előforduló balesetek megelőzésének módjai felől és a tanácskozás eredményeképp emlékiratot nyújtottak be a kereskedelmi miniszterhez. Tapasztalataik alapján az építés közben előfordult balesetek kétféle típus szerint történnek. Az egyik pillérek vagy falak lecsúszása, mennyezetek bedőlése, a másik az állványok leszakadása vagy összeomlása. Az elsőre nézve a tervek, számítások stb. szigorú ellenőrzését óhajtják. A másikkra nézve kívánják, hogy állványépítő munkát csak oly munkás végezhesen, ki képesítését ehhez a munkához kimutatja. Az állványépítést eddig a törvény nem vette oly mesterség számba, mint az építőipar többi ágazatát. Hathatós munkásvédelem az építőiparban hathatós hatósági felügyelet, hathatós önkéntes, a munkások bevonásával végzett felügyelet nélkül nem képzelhető el, különösen ily nagy arányú építési vállalkozás idején. Ily felügyelet a vállalkozó felelősségét is csökkentené — tehát az ő érdekeit is szolgálná.

A szálló szénpor robbanása szénbányákban. Ez a kérdés behatóan foglalkoztatja a szakköröket, mert még mindig nincs biztos védekezési mód a modern technika fejlettsége dacára sem a bányászat e rettenetes veszedelme ellen. Beható kísérleteket is végeztek már Pittsburgban (Amerika), Babitzban (Ausztria), Altoftsban (Anglia) és Liévinben (Franciaország). 200—300 méter hosszú kísérleti tárnákat létesítettek, ezekben gyújtó lövések által meggyújtják a szálló szénport, kísérleteket végeznek a robbanások hatására és a módszerekre vonatkozólag, melyek segítségével a robbanás vagy legalább annak tovaerjedése meggátolható volna. Kísérleteztek pormentes folyosószakaszokkal, nedvesített folyosórészek közbeiktatásával, kőporral. A kísérletek eredményeit Garforth a bányászársaság ülésén ismertette. Megállapították, 1. hogy a felkavart és meggyulladt szálló szénpor robbanást idéz elő, 2. hogy szálló szénportól ment területek nem képesek a robbanást itt feltartóztatni, a láng átugorja őket, 3. a folyosó végén és oldalán elhelyezett finomra örölt kőpor a szénporrobbanás által felkavarva és a levegőbe jutva úgy hat, mint az erős védőfal, a robbanás erejét csökkenti, 4. megállapították a szénporrobbanás nyomóerejét. Finom újabb műszerekkel a szén elemzését tökéletesítették, vegyelemeztek a robbanás különböző szakaiban keletkező gázokat is, 5. górcsővi vizsgálat bizonyította, hogy súlyos robbanásokat előidéző szálló szénpor is láthatatlan szabad szemmel. A szálló szénpor és a gázok robbanásának megakadályozása korunk legnagyobb tudományos vívmányának egyike volna.

A nők éjjeli munkatiltalma. Az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkáját tiltalmazó s jövő évben életbelépő magyar törvény 4. §-a felhatalmazza a kereskedelmi minisztert, hogy gyors romlásnak alávetett nyersanyagokat vagy félgyártmányokat feldolgozó üzemekre nézve a kereskedelmi és iparkamarák javaslata alapján kivételeket tehessen a nők éjjeli munkatiltalma alól. A budapesti kamara most igyekszik megállapítani azon ipartelepeket, amelyekre nézve indokolt volna kivételt tenni. Hogy az általa összeállítandó jegyzékből egy olyan ipartelep se hiányozzék, amelyen a gyártási művelet tárgyául szolgáló nyersanyag vagy félgyártmány másképen, mint nőmunkásoknak éjjel való foglalkoztatásával a romlástól meg nem védhető, felhívta a kamara az érdekelt cégeket, hogy ebbeli indokolt kívánságaikat mielőbb jelentsék be. A kérdőívekre beérkező feleletek rendkívül érdekes képet fognak adni iparunk némely vonatkozásáról, bizonyos iparágak különleges viszonyairól. Mert így, első hallásra, egészen valószínűtlennek látszik, hogy nagy volna azoknak az ipartelepeknek a

száma, melyekben nyersanyag vagy félgyártmány másképen, mint nőmunkásoknak éjjel való foglalkoztatásával a romlástól meg nem védhető. Felfogásunk szerint a nők nélkülözhetetlensége ilyen üzemekben kizárólagosan munkaerejük olcsóbb voltában rejlik. Szociális vívmányként emlegetett ez a munkásvédelmi törvényünk úgyszólván számos kivételt enged meg, úgy, hogy szociális hatása kérdésessé lett. Nagyon érdekes volna megtudni, hogy e kivételek számának szaporítását mily mértékben tartja megengedhetőnek a kamara?

Terhesek és szoptató benszült anyák védelme. Natal brit gyarmat-kormány elrendelte, hogy nincs joga a munkaadónak munkát követelnie oly nőtől, ki terhességének 7-ik hónapján túl van, vagy kinek 3 hónapnál fiatalabb csecsemője van. A tiszt orvos szükség esetén már terhességének 7-ik hónapja előtt is kitilthatja a terhes nőt a munkából. A munkaadó köteles munkásnőjét a terhesség két utolsó és a szoptatás első három hónapjában ételmisszerrel és ellátással az eredeti bérszerződés legalacsonyabb díjtételei szerint ellátani. A munkaadó, ki több mint 20 felnőtt indus bevándorlót alkalmaz, tartozik az összes indus munkásnőket és gyermekeiket hetenként egyszer a hivatalos orvossal megvizsgáltatni.

Munkásvédelem a fémégetésnél. A bajor kormány folyó év július havában rendeletet adott ki, melyben utasítja az iparhatóságokat, milyen munkásvédelmi intézkedéseket követeljenek a fémégetéssel foglalkozó üzemekben. A fémárúgyárak nyersárúikat ugyanis, hogy azokat megszabadítsák a megmunkálás folyamán rájuk rakódott oxýdrétegtől, hogy szép fényes felületet kapjanak, étetik salétromsavval, vagy égetik. Az égetéshez salétromsavat, kénsavat, konyhasót és valamely széndús szervi anyagot használnak. Úgy az égetésnél, mint az égetésnél az alsalétromsav és salétromos sav mérges gőzei szabadulnak fel, ezek rendkívül káros hatásúak, a légzőszervekre izgatónak hatnak, még halált is okozhatnak, ha a munkás nagyobb mennyiségben lélegzi be őket. A miniszteri rendelet követeli, hogy az égetéshez használt helyiségek jól legyenek elkülönítve a többi munkahelyiségtől, hogy padlójuk saválló anyagból álljon (kőlap, aszfalt) és saválló lefolyó csövekkel legyen ellátva. Az elfolyó savakat tartalmazó szennyvizet mészszzel vagy más anyaggal telt gyűjtőmedencében közömbösíteni kell. A savakat tartalmazó edényeket, ha más védőkészülék nem alkalmaztatott, oly magasan kell elhelyezni, hogy a sav és a kiáramló gőzök lehetőleg ne veszélyeztessék a munkás egészségét. A sav gőzeit a keletkezésük helyén kell alkalmas módon felfogni és elvezetni. A műhelyben nem szabad organikus anyagokat, papírt, fát, szenet stb. elhelyezni. Fiatalkorú munkásokat nem szabad az égetéshez alkalmazni. Csak ha a tanoncképzés érdeke követeli a kézműipar üzeimében, hogy a tanonc az égetést is megtanulja, akkor van megengedve az ilyen munka, de csakis a mester felügyelete alatt. A munkásoknak, kik az égetést végzik, óvóeszközöket, gummikeztyűt stb.-t kell rendelkezésükre bocsátani. Pálinkaivás az ily üzemben tilos, iszákos emberek kizárandók ebből a munkából. Salétromsav belégzése által beállt mérgezések ellenszere gyanánt élenybelégzésre szolgáló készülékek tartandók készenlétben. Ahol az lehetetlen, falragaszban kell megjelölni a legközelebbi mentő- vagy tűzoltó-állomást, ahol ezek fellelhetők. A vörösesbarna salétromsavas gőzök különös veszélyességére fali táblák útján kell felhívni a munkás figyelmét. Az oly munkás, ki sok ily gőzt lélegzett be, még akkor is forduljon orvoshoz, ha jól érzi magát. A munkás arra is figyelmeztetendő, hogy a lefolyó savat azonnal higítsa sok vízzel. A rendelet tág teret enged az iparfelügyelőnek és a kis üzemek kiméltése céljából eltúri azok nyomorúságos berendezését.

Munkásvédelem Islandon. A nemzetközi munkaügyi hivatal kiadványa néhány érdekes adatot hoz Island-sziget munkásvédelmi törvényhozásáról. 1909-ben lépett életbe az aggok segélyezését biztosító törvény. Az aggkor esetére biztosító pénztárak minden városban és körben létesültek, az állam támogatja őket. A biztosítás kötelező. A kereskedelmi alkalmazottak tanoncidejét is külön törvény szabályozza. A törvény kimondja, hogy minden tanoncszerződés írásba foglalandó, hogy 12 évnél fiatalabb gyermek tanoncul nem vehető fel. A tanonc-ido a próbaidővel együtt nem lehet több öt évnél. A tanonc vagy teljes ellátást, vagy készpénzfizetést kap. 18 évnél fiatalabb tanonc napi munkaideje nem lehet több 12 óránál, a tanulási időt és két óra pihenő és étkezési időt beleszámítva. 1909-ben hozott törvény utasítja a kormányt, hogy rendeleti úton kötelezze a bányatulajdonosokat munkásvédelmi intézkedések létesítésére, a vízelvezetést biztosító intézkedések, biztonsági berendezkedések létesítésére.

■■■	JOGGYAKORLAT	■■■
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Kórházi ápolás igénybevételének megtagadása.**

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1911. évi július 18-án kelt 1910. P. 108/5. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a felebbezést elutasítja s az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Indokolás: A választott bíróság ítéletét törvényes és helyes indokolása alapján és azért kellett helybenhagyni, mert a bizonyítási eljárásnak a felső bíróság által elrendelt és foganatosított kiegészítése során azok az indokok, amelyek alapján az eljáró munkásbiztosítási választott bíróság N..... I.....-t táppénzre támasztott igényével elutasította, még megerősítést nem nyertek.

Minden kétséget kizáró bizonyossággal az nyert ugyanis megállapítást, hogy igénylő akkor, amikor őt a pénztár kórházba utalta, szemcsés kötőhártyalobban (trachoma) szenvedett, vagyis oly ragályos betegségben, melynek felforgása esetében a pénztár a biztosított tagot az 1907. évi XIX. t.-c. 58. §-a értelmében akarata ellenére is kórházba utalhatja.

Ha a pénztári biztosított tag ily esetben az igénylő pénztár által részére jogszerűen felajánlott kórházi gyógykezelést igénybe venni nem hajlandó, sem táppénzre, sem orvosi gyógykezelésre s gyógyszerekre nem támaszthat jogos igényt.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 68. §-a ugyanis akkor, amikor a pénztárnak arra ad az ott megjelölt esetekben jogot, hogy a pénztár tagját kórházba utalja, egyúttal annak ad kifejezést, hogy a kórházi ápolás az 50. §. 1—5. pontjaiban meghatározott segélyezés helyett jár s így az a jelzett pontok alatt megjelölt összes betegségi segélyeknek ellenértéke.

A törvény kifejezetten nem határozza ugyan meg annak következményét, ha a biztosított a részére jogosan felajánlott kórházi ápolást visszautasítja, a törvény érvényének biztosítása, a pénztár részére a törvény 58. §-ában nyújtott feljogosítás hatályossága s a törvényhozás előtt a kérdéses rendelkezés megalkotása alkalmával irányadók gyanánt figyelembe vett közegészségügyi s közgazdasági érdekek azonban egyaránt annak a jogi álláspontnak érvényesítésére utalnak, hogy ha a biztosított a neki jogosan felajánlott kórházi ápolást kellő indok nélkül visszautasítja, a törvény 50. §-ának 1—5. pontjaiban meghatározott s a törvény értelmében a kórházi segély ellenértékét képező összes segélyezési eszközökre való igényét elveszti.

Más álláspont érvényre juttatása esetében a törvény 58. §-a teljesen hatálytalan maradna.

Táppénz elévülési ideje mely időponttól számítandó?

I.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1910. Bet. I. 11/2. sz. ítélete.

Ítélet: A munkásbiztosítási választott bíróság kötelezi a M. Á. V. vállalati betegségélyző pénztárát, hogy H. P. igénylőnek az 1908 április 7-től május 16-ig terjedt betegsége tartamára 54 korona összeget betegségély fejében, jelen ítélet jogerőre emelkedésétől számított 3 nap alatt, végrehajtás terhével fizessen.

Indokolás: Igénylő, ki a M. Á. V.-nál annak idején díjnok minőségében 2 korona 70 fillér napibérrel volt alkalmazva s e minőségéből folyólag a perbevitelt pénztárnak betegség esetére biztosított tagja volt, 1908 április 7-től május 16-ig bujakóros baj miatt közkórházban ápolatott és e címen terhére 112 korona ápolási díj lett kivetve. Igénylő saját előadása szerint ezt az összeget eddig meg nem fizette s az tőle behajtható nem volt.

Az iratok közt fekvő orvosi jelentésből kitűnik, hogy igénylőt dr. S., M. Á. V. orvosi tanácsadó küldte kórházba.

A kórházi ápolási díjról szóló fizetési meghagyás 1909 augusztus 25-én a

M. Á. V. igazgatóságához küldetett, amely igénylőt arról értesítette, hogy a vállalati betegsegélyző pénztár a bujakóros betegségből folyólag felmerült kórházi ápolási költséget nem viseli s a vonatkozó törvény és kormányhatósági rendelkezések értelmében az ily költségek szegény betegek után az országos betegápolási alapot terhelik. Igénylő ezt az értesítést 1909 november 27-én vette tudomásul és a fizetési meghagyást is ugyanakkor kapta kézhez.

Ezután igénylő 1909 december 23-án beadványt intézett munkaadójához a kórházi ápolatása idejére eső táppénzének folyósítása iránt. A vállalati pénztár igazgatósága azonban e kérelemnek nem adott helyt abból az okból, hogy az elkésve érvényesített táppénzigény elévült, de a kórházban ápolottnak táppénzre egyáltalán nincs igényük. E határozat ellen igénylő törvényes határidőben felebezést adott be.

Az igény késői érvényesítésének okául igénylő azt hozta fel, hogy miután őt vasuti orvos utalta kórházba, abban a feltevésben volt, hogy az ápolási költséget a vállalati pénztár fogja viselni, amely esetben táppénzre nem volt volna igénye; továbbá, hogy csak 1909 november 27-én értesült arról, hogy a betegápolási díj az ő terhére fog esni.

A választott bíróság abban az előkérdésben, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 55. és 63. §-aira figyelemmel az igénylőnek 1908 április 7-étől május 16-ikáig történt kórházi ápolatása idejére eső táppénz iránti igénye elévült-e, azt az álláspontot foglalta el, hogy az egyévi elévülési idő ebben az esetben akkor, midőn igénylő a táppénz folyósítása iránti igényét bejelentette, nem járt le.

Mert annak a nem vitás ténynek mérlegelésével, hogy igénylőt a kórházba vasuti pénztári orvos utalta be s ennek folytán igénylő méltán lehetett abban a feltevésben, hogy munkaadója, illetve a vállalati betegsegélyző pénztár kórházi ápolatásáról gondoskodni fog, ami a táppénz iránti igényt kizárta volna, jelen esetben a táppénz esedékessége idejének nem a betegség idejét, hanem azt az időpontot kellett tekinteni, amikor a pénztárnak a kórházi költség viselése kérdésében elfoglalt álláspontja igénylőnek tudomására jutott. Habár ugyanis a betegsegélyző pénztár az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-a és az 1907. évi XIX. t.-c. 206. §-a értelmében a bujakóros betegségből folyó kórházi ápolás díjának viselésére kötelezve nem is volt: de önkéntes elvállalása iránti készsége előre nem volt kizártnak tekinthető s a beutalás ténye is ennek lehetősége mellett feltevést erősítette meg. Minthogy tehát az előbb írt álláspontból folyólag a jelen perben érvényesített táppénzigény érvényesíthetősége 1909 november 27-ike előtt kétséges volt s ez okból addig annak esedékessége sem következett be, igénylő pedig ez időtől fogva igényét egy éven belül bejelentette, az elévülési idő ez esetben nem járt le.

Nem zárja ki az igény érvényesíthetőségét az a körülmény sem, hogy igénylő kórházban ápolatott. Mert a pénztárnak joga van a törvény 50. §. 1—5. pontjaiban megállapított segélyezés helyett a törvény 58. §-ában írt feltételek mellett kórházi ápolást nyújtani, amely esetben a táppénzigény fenn nem áll. Ha azonban a kórházi ápolást nem a pénztár nyújtja s az ápolási díj nem a pénztárt terheli, úgy a törvény 50. §. 3. pontján alapuló táppénzigény érvényesítésének nincs törvényes akadály.

A jelen esetben tehát, amikor az igénylő kórházi ápolása nem a perbevonott pénztár terhére történt s az ápolási díj viselésére törvényileg a pénztár kötelezve nincs, igénylő a táppénz megtérítését a kórházi ápolás ideje alatt kétségtelenül fenforgott keresetképtelensége alapján a biztosítási jogviszonyból folyólag jogszerűen igényelheti. És pedig annál inkább, mert a kórházi költség az esetben az igénylőt terhelvén, a kórházi ápolásnak ingyenessége sem forog fenn.

II.

A m. kir. áll. munkásbiztosítási hiv. 1911. okt. 17-én kelt 1910. P. 288/3 sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a fölebbezésnek helyt ad és a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság neheztelt ítéletének megváltoztatásával igénylőt betegsegély iránti kérelmével elutasítja.

Megokolás: A nyilvános betegápolási költségeknek fedezéséről szóló 1908. évi XXI. t.-c. 9. §-a intézkedik arról, hogy az államkincstár fizeti a bujakórosban szenvedő szegények ápolási költségeit.

Beigazolva van, hogy igénylőt, mint ilyen betegségben szenvedő pénztári tagot a Máv. vállalati betegsegélyző pénztár orvosa küldte a kórházba, ahol 1908.

évi április hó 7-től 1908. évi május hó 16-ig, vagyis 40 napig ápoltatott, s ezen ápolásából kifolyólag 112 K. költség merült fel.

A gyógykezelés után több mint egy évre reá vette át H. P. Máv. díjnak igénylő a Budapest székesfőváros számvevősége VII-ik (kórházi) ügyosztályának nevére szóló fizetési meghagyást. Amikor ezt bemutatta, a Máv. vállalati betegsegélyző pénztár hajlandónak is mutatkozott arra, hogy ezt a 112 K ápolási költséget ő maga megfizesse, ugyanakkor azonban kérte táppénzének kiutalását erre az időre. Kérelmével a Máv. betegsegélyző pénztára elutasította, ellenben felebbezése folytán ezt a táppénzt igénylő javára a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság megállapította. Ezen ítélet ellen már most a Máv. vállalati betegsegélyző pénztára élt felebbezéssel.

Ezen előzmények után a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal megállapítja, hogy a névre szóló fizetési meghagyásnak az átvétele és igénylőnek a fizetési meghagyásban foglalt összeg megfizetésére irányuló hajlandósága még mindig nem jogosítja fel igénylőt táppénzre, mert eltekintve attól, hogy igénylő mivel sem mutatta ki és bizonyította be, vajjon mint vagyontalan beteg a fizetési meghagyás ellen kellő jogorvoslatokkal élt és ezek dacára mégis kénytelen volt az összeget de facto megfizetni, igénylőt abban a segélyben, mire neki az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-a alapján a pénztárral szemben igénye volt, a pénztár az 1907. évi XIX. t.-c. 58. §-a értelmében részesítette.

Mindezeknél fogva a fölebbezésnek helyt adni — az első bíróság ítéletét megváltoztatni — s igénylőt táppénz iránti igényével elutasítani kellett.

Ez az ítélet jogerős.

*

A választott bíróság által világosan felvetett kérdések elbírálását az állami munkásbiztosítási hivatal ítélete megkerüli. Megkerüli pedig egy olyan ítélettel, mely semmiesetre sem alkalmas arra, hogy megnyugvást okozzon. Az állami hivatal ítélete végérvényes, az ellen további jogorvoslatnak helye nincs. Hogyan keltsen megnyugvást egy oly végérvényes ítélet, melynek értelmét csak sejteni lehet, tudni nem. Az állami hivatal bíraskodási funkcióit eddig e fontos feladathoz való tárgyilagos és beható mérlegeléssel végezte. Óvakodnia kell tehát attól, hogy egyes ítéletek a hivatal ez irányú működéséről kialakult kedvező véleményen változtassanak.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §. 17. pont szerinti »mellékiparág« fogalmához. Segéderdészek és erdőőrök biztosítási kötelezettsége. Bíróság hatásköre biztosítási kötelezettség megállapítására.

A kolozsvári kir. ítélőtábla 1911. évi június hó 1-én hozott 1911. G. 156/3. számú ítélete.

Ítélet: A felülvizsgálati kérést elutasítja.

Indokolás: Az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-a a biztosítási kötelezettséget nemcsak az ipartörvény alá eső foglalkozásokra, hanem minden olyan iparszerűleg üzött foglalkozásra is kiterjeszti, amelyeket az 1. és 2. §-okban felsorol.

Ilyen foglalkozás az 1. §. 12. pontja szerint mezőgazdasági és erdei termeléssel összefüggő mellékiparág, még akkor is, ha azokban leginkább a saját nyers termények dolgoztatnak fel.

A törvény ezen meghatározásából nyilvánvaló, hogy az 1. §. 12. pontjában említett »mellékiparág« alatt minden olyan foglalkozást (munkát) ért, amely által a mezőgazdasági és erdei nyerstermények feldolgoztatnak, s hogy az ilyen foglalkozások (munkák) nemcsak abban az esetben vonatnak be a biztosítás körébe, ha azok a munkaadó által keresetszerűleg, illetve iparszerűleg folytattatnak, hanem akkor is, ha ezek a munkálatok házi kezelésben végeztetnek, mert a foglalkozás (munka) az alkalmazottak szempontjából vizsgálendő, ezek szempontjából pedig a végzett munka házi kezelés esetén is iparszerű munka jellegével bír.

Minthogy a megállapított tényállás szerint alperes saját erdejének nyers fatermékét dolgoztatta fel faszénné, tehát a nyers terméket ipari jellegű munka által áruvá alakította — a fentiekből következik, hogy az a foglalkozás az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §. 12. pontja értelmében olyan »mellékiparágat« képez, amelynél az alkalmazottak betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek.

Alperesnek az a további panasza, hogy a bejelentő lapokban felsorolt segéderdészek és erdőkerülők biztosítási kötelezettség alá egyáltalán és azért nem esnek, mert ezek nem gazdasági cselédek, sem munkások, sem iparosok —

szintén alaptalan, mert az 1907 : XIX. t. c. 1. §-a értelmében a betegség esetére való biztosítási kötelezettség mindenkire kiterjed, aki az 1. §. 1—22. pontjaiban felsorolt vállalatoknál, foglalkozásokban, vagy munkálatoknál akár állandóan, akár ideiglenesen, kiegészítőképen, vagy átmenetileg alkalmazva van oly fizetéssel vagy bérrel, mely évenként 2.400 koronánál, illetve naponként 8 koronánál nem több. A felebbezési bíróság ítéletében megállapított, s e tekintetben meg sem támadott tényállás szerint pedig a kirovás idejében a szénégetés célját szolgálták és a megállapított mellékiparágnál alkalmaztattak.

Az a további panasz, hogy a felebbezési bíróság az 1907 : XIX. t.-c 156. §-ában írt jogszabályt is megsértette, mert e szerint csupán az igények megállapítása tartozik bírói hatáskörbe, ellenben a biztosítási kötelezettség megállapítása kizárólag a közigazgatási hatáskörbe tartozik, — szintén alaptalan, mert az 1907 : XIX. t.-c. 156. §-a szerint mindazon vitás kérdésekben, melyek a §-ban megjelölve vannak, elsősorban és minden felebbezés kizárásával az elsőfokú iparhatóságok döntenek, az iparhatóság határozatával meg nem elégedő félnek pedig jogában áll igényét (tehát ugyanazt az igényt, amely felett az iparhatóság döntött) 15 nap alatt a törvény rendes útján érvényesíteni.

Minthogy ezen §-ban felsorolt vitás kérdések elbírálásánál, akár az iparhatóság előtt, akár annak határozata után a bíróság előtt történik ez — az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezései kötelezők és figyelembe veendőek s ennek folytán a törvény ugyanazonos rendelkezéséből folyólag is a bíróság hatásköre ugyanazon vitás kérdés eldöntésénél nem lehet kisebb, mint az iparhatóságé; ezekből következik, hogy ily esetben a bíróság hatásköre a biztosítási kötelezettség kérdésének önálló megállapítására is kiterjed.

Az üzemi baleset fogalmához.

A birodalmi biztosítási hivatal 1911. évi június hó 9-iki ítélete.

Ítélet: Igénylő felebbezésének hely adatik.

Indokolás: K. mészáros-tanoncot, ki mint szokásban van, gazdájánál élelmezést és lakást kapott, hogy ezáltal felügyelet alatt álljon és egyúttal vele munkaadója bármikor rendelkezessék, gazdája kutyája megmarta, amidőn a ház előtti részben levő konyhából, ahol a vacsorát kapta, a ház hátsó részében levő hálókamarába ment, hogy lefeküdjön. A hálókamara a kutya által őrzött műhelyépületben volt. Ezen baleset üzeminek volt tekintendő.

A birodalmi biztosítási hivatal több ítéletében mondotta már ki, hogy a biztosított üzemi működés nem minden körülmények között ér véget a tulajdonképeni munkateljesítéssel, hanem bizonyos nem hosszú időtartamig tartó magán-tevékenység, pl. a munkaszerszámok eltevése, az átöltözködés, az étel fogyasztása, a munkahelyen maradt munkás részéről, idejére még tart és így az e tevékenység közben szenvedett baleset üzemi.

Méltányos tekintet a reális életviszonyokra indokolja tehát azt, hogy az ítélkező tanács az üzemi működést és az üzemhelyet nem határolta el élesen, hanem elfogadta azt az álláspontot, hogy a vacsora elfogyasztása és a kijelölt hálókamara fölkeresése a mészáros üzeméhez tartozónak számítandó és hogy a tanonc üzemi balesetet szenvedett, amidőn őt ezen cselekvésénél a kutya megharapta. A kutya mellett pedig az üzemi berendezés folytán el kellett mennie.

HIRDETÉSEK.

A téli fürdőkúra a Szt.-Lukácsfürdőben, ebben a forró meleg kénes forrásairól és természetes ásványiszapjáról hírneves gyógyfürdőben ismét nagyon látogatott. Az október havi vendégnévsorból a következőket említjük meg: gróf Woracziczky János országgyűlési képviselő, nagybirtokos, Temesmonostor, Mészáros György és családja, bányagazgató, Boryslaw, Blum A. bankigazgató, Bukarest, dr. Szögyény György és neje, kereskedelmi miniszteri tudósító, Konstantinápoly, Nieradomszki Kamilla, bányagazgató neje, Potok (Galicia), dr. Pleskovits Lukács ügyvéd, Szabadka, Rosenauer Mihály és neje műépítész, Linz, Teplanszky Ármin fatermelő, Szászrégen, dr. Lieber Ferenc szolgabíró, Pécsvárad, Timár Lajos és családja gyáros, Királyhágó, Jankovic Mór kereskedő, Braila és még számos előkelő látogató, aki messziről jött, hogy gyógyulást keressen e kiváló budai gyógyfürdőben, amelyet évente sok ezer beteg keres fel és alig néhány heti kúra után gyógyulva távozik e csodás hatású forrásoktól.

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

Részletfizetésre
is szállítunk

**modern amerikai irodai-, úriszoba-
és könyvtár-berendezéseket**

Glogowski és Társa cs. és kir. udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrassy-út 12.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

ALAPITTATOTT 1856. TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA
RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:
IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi műszer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar, támgép és a betegápoláshoz szükséges összes gyártmányukat.

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 19.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

VÉDJEGYE:

Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!

MAGYAR
RUGGYANTAÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST.

»Hunnia« magyar géptömítő- anyag-gyár részv.-t.

BUDAPESTEN, V. kerület, Visegrádi-utca 17-ik szám.

GYÁRT: Mindennemű tömítőanyagokat, szivattyúk, compressorok, valamint alacsony-, magasnyomású és túlhevített gőzgépekhez. =

Különl.: »Hunnia« magasnyomású tömítőlemez.

A magyar királyi államvasútak, állami, kincstári és városi üzemek szállítója.

Hazai gyártmány!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- GÉPEKET, legujabb és legjobban bevált □ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFRUENCIÁK.

MAGYAR KENDER- ÉS LENIPAR R.-T.

Előbb: Salzman és Társa.

Központ: Budapest V., Szabadság-tér 15.

Gyárak: Szeged, Dunaföldvár stb.

Szegedi szövődéknben készülnek a saját kendergyárunkban kikészített, fonódánkban fonott fonalakból a legjobb minőségű vásznak, vízmentes szövetek, len- és kenderzsákok stb.

Ajánljuk a kendergyárunkban kikészített, elismert jóminőségű kenderfajtáinkat és fonódánk elsőrendű len- és kender-fonalait.

Elszakíthatlan
munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyészköpeny

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 13.
Minta és árjegyek ingyen és bérmentve.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Ullői-út 2-4. sz.
Bejárat az Ullői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1910-ik év végén a biztosítások összege 376 millió koronát : meghaladta.

A tartalékok összege: 112 millió 507,077 K

Eddigi kifizetések a biztosítottaknak: 107 millió 623,345 K

Téli fürdőkúra. A budai Szent-Lukácsfürdő

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg kénforrások, iszapfürdők, iszapborogatások. RADIUM EMANATORIUM.

Prospektust küld a

SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás

A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borviz. — Hatathós szomjcsillapító. — Óvszer fertőző betegségek ellen.

szénsavval telített ásványvíze hasznos ital ÉTVÁGYZAVAROKNÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL.
SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T., BUDÁN.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyező egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérülőkötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányokat és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
— egyéb berendezéseiket. —

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajai-
nál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agy-
vértörődésnél unicum és specifikum. 2.
Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál.
3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmak-
nál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőeny, vese- és
húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Pros-
tatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél,
(húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgy-
árnál). 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.

ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fo-
kozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitri-
cum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tar-
talmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb te-
vékenységre serkenti. 3. Az étvágyat megle-
pően elősegíti. 4. Kevés szén-savat tartalmaz.

□ ALAPITVA: 1892. ÉVBEN. □
ÁLLAMI FELÜGYELET ALATT.

GERŐ FERENC

KATONAI ELŐKÉSZÍTŐ INTÉ-
ZETE AZ EGYÉVES ÖNKÉN-
TESSÉGI KÉPESÍTŐ VIZSGÁRA

Budapest, VII., Rózsa-utca 33.

Előkészít 6 és 10 hónapra terjedő tanfo-
lyamokon. Részletes ismertető és vezér-
fonal a tanuláshoz az igazgatóságnál kap-
ható. Beiratás naponként d. u. 4-7-ig.

TELEFON 79-34.

Alapítva
1841-ben.

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Budapest

V., Fürdő-utca 2.

◆ Alaptőke 50,000.000 K,
Tartalékok 68,600.000

Igazgatóság: V., Fürdő-utca 2. szám.

Központ: V., Fürdő-utca 2. szám.

Váltóüzlet: V., Fürdő-utca 2. szám.

Fiókok Budapesten:

- ◆ II., Fő-utca,
- II., Margit-körút,
- IV., Kossuth Lajos-utca és
Károly-körút sarkán,
- V., Váci-körút 74.,
- V., Szabadságtér 16.,
- ◆ VI., Andrásy-út 21.,
- VII., Erzsébet-körút 25.,
- VII., Lövöldetér 9.,
- VII., Rákóczi-út 32.
- VII., Rákóczi-út 84.
- VIII., József-körút.
- ◆ IX., Vámház-körút 5.
- X., Kőbánya, Liget-tér 2.

Fiókok a vidéken:

Brassó, Eszék, Nkanizza, Nszeben, Sopron,
Ujpest, Ujvidék. Ezenkívül kommanditok és
affiliált intézetek az ország, valamint a Balkán
nagyobb városaiban. Sarajevo, Athen, Wien.

E

lőnyös fizetési
feltételek mellett olcsó gyári áron
a legjobb gyártmányú varró, ipari
és gazdasági gépek, úgyszintén
háztartási eszközök kaphatók
TATÁN, FENYVES NÁNDOR
Közgazdasági Áruforgalmi Vá-
latánál, Komárom-megye.

ELSŐ MAGYAR

csavargyár

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST V, VÁCI-ÚT 168. SZ.

Készít mindennemű csa-
vart, szegecses, csavarházat, sínkötő szerkeket
minden szabvány szerint, gépszerkezeti kovács-
munkát, fedélszerkezetet vasból, továbbá az
összes vasúti kocsivasalást nyers és fényesre
megmunkált kivitelben.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasuti kocsi- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezeték szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csövek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

Ifj. ANDAI ÁRMIN

ÉKSZERÉSZ ÉS ÓRÁS

BUDAPEST VI., KIRÁLY-U. 66.

Zenepalota mellett.

Ékszermunkák, valamint átalakítások és óra-javítások kiváló pontossággal és szakemberien eszközöltetnek.

Legjobb és legmegbízhatóbb minőségű magyar bácskai kenderből készült gazdasági és műszaki kötélárút

ajánl: **Bleier és Weisz** kötélgyártó cég BUDAPESTEN.
Raktár és iroda: VII, Károly-körút 7.

Továbbá: TORNAESZKÖZÖK, valamint kocsizó-lóhálók, szánhálók, gabonaszákok, vízhatlan ponyvák, kender, csepű, vászontömlők, itató- és tűzvédrek, kokusz futószőnyegek és lábtörők, ruhaszártó kötelek.

Lawn-tennis hálók, fogolyhálók stb. e szakba vágó árúkat a legjutányosabb eredeti gyári árakon. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

„Continental“ Pneumatik

legjobb gyártmány
kerékpárok, hintók
és automobilmek ke-
:: rekei részére. ::

ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapestben:

DÉRY GYULÁNÁL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. 1. em.
fogtechnikai és fogorvosi

műtermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban száj-
padlás nélküli fogpó-
tlások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészebb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.

Edelmann József dr. és Márffy Arthur
egyet. orvos — fogorvos.

Rendelés 9-6-ig. ☐ Ünnepnap 9-1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.

A fogfájás és a modern fogpótlás című,
mindenkit érdeklő könyv most jelent meg dr.
Edelmann és Márffy fogorvosok tollából (IV.,
Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul
bárkinek megküldetik.

Mechanikai len- és kenderszövő, kiké- szítő és impregnáló gyár Taussig Sámuel és fiai

Raktár: V., Bálvány-utca 22.

GYŐR

Telefonszám 30-32.

Hazai gyárunkban: mezőgazdasági célokra szolgáló szállító és fuvarozó kocsik részére alkalmas vízmentes ponyvák, továbbá katonaság, kórházak, hajó és vasúttársaságok vászon-
árú felszerelése készülnek. Gyártunk továbbá len és jutazsákot, bélésvásznakat, szabók,
cipészek és szíjgyártók részére, továbbá rolettgrádlit, finom fehér és durva vásznat.

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszapborogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál. Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

'MATADOR'

RUGGYANTA ÉS
BALATAMŰVEK
RÉSZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

...

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszij-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselőt és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

FÉMTÖMEG- CIKKEKET

SAJTOLVA, HÚZVA,
NYOMVA, DOMBO-
☆ RÍTVÁ GYÁRT ☆

BARTOS ZOLTÁN

FÉM- ÉS BÁDOGÁRÚ-GYÁRA
BUDAPEST VII, GIZELLA-ÚT 55

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselőt és raktár:

SALZBERGER SAMU

VI. ker., Andrassy-út 20. szám.

MÁLNÁSI SICULIA GYÓGYVIZ

az összes hurutos bántalmaknál pótolhatlan.
A gyomorégést azonnal megszünteti. —
**Hatásában fölülmulja a continens ösz-
szes hasonló gyógyvizeit és különösen**
javaltatik a gége, torok, tüdő, vese, hólyag
és a belek hurutos bántalmainál.

MINDENÜTT KAPHATÓ. Főraktár: BRÁZAV BUDAPEST.

Szez-élesztő- és vegyipari gyárak teljes körűen.
KÜLÖNLEGESÉGEK a glicerin-, sz-
rup-, petróleum-, spirtusz-, likőr-, ko-
nyak-, élesztő- és malátagyártás
terén, kivonatoló, felpároló és gőzőlö
berendezések. Vízisztítók, sőr- és do-

REICHEL ÉS HEISZLER
VEGYIPARI GÉPGYÁR R.-T.
BUDAPEST, X., Moszlopy-utca 1. szám, Kőbánya.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKAS-VEDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

TARTALOM: CIKKEK: Építkezési baleset és a büntetőtörvény. Dr. Vámbéry Rusz-tem. — Az 1911. évi július hó 19-ikén kelt németbirodalmi biztosítási törvény. Dr. Stier-Somlo. — Az ipari alkalmazottak etetének, testi épségének és egészségének védelme. Dr. Jezsovics János. — Adatok a kerületi munkásbiztosító pénztárak 1910. évi működéséről. — Les maladies professionnelles. — **SZEMLE:** Munkásbiztosítás. Az Országos Pénztár 1907 8., 1909. és 1910. évi balesetbiztosítási költségeinek kirovása. — A viszonosság kérdése. — Községi alkalmazottak biztosítása. — Üzemszünetes bejelentése. — Osztrák orvosok mozgalma. — Baleseti jaraadé és drágaság. — **Szociális egészségügy:** Evőedények mint a fertőzés terjesztői. — Az elfajulás elleni mozgalom Angliában. — Iskolai iogklnika Essenben. — Az alkoholfogyasztás erős csökkenése. — Miniszteri alkoholelleses körrendelet Poroszországban. — **Munkásvédelem:** A kereskedelmi miniszterium költségvetése az 1912-ik évre. — Az ipari és kereskedelmi szakoktatás fejlesztése — Védekezés az ipari betegségek ellen. — Építkezési balesetek elleni védekezés. — A szálló szénpor robbanása szénbányákban. — A nők éjjeli munkatilalma. — Terhesek és szoptató benszülött anyák védelme. — Munkásvédelem a fémégetésnél. — Munkásvédelem Islandon. — **Joggyakorlat:** Betegségélyezés. — Balesetbiztosítás. — Hirdetések.

Ész-élesedő- és vegyipari gépek teljes bejelentésén.
KÜLÖNLEGESÉGEK a glycerin-, sztrup-, petróleum-, spirtusz-, likör-, konyak-, élesztő- és malágyártás terén, kivonatoló, falepároló és gőzölő berendezések. Vízisztítók, sör- és dohányári berendezések, kazánkovács-munkák és vasszerkezetek.

FÉMÖNTÖDE.

REICHEL ÉS HEISZLER
VEGYIPARI GÉPGYÁR B.-T.

BUDAPEST, X., Neszlopy-utca 1. szám, Kőbánya.

Allomás: Kőbánya alsó pályaudvar, waggontüdemények részére saját iparvágány.

Telefon: 50-85 és 98-10. — Sürögnyezim: Reichel és Heiszler.

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

PALMA
A VALÓDI
KAUCSUK
CZIPŐSAROK

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

Nay és Róna Faárú- és szállítóeszköz-gyár.
Gépműhely. Központ: Budapest V., Kálman-utca 15.
Telefon,

Taligák, szállítóeszközök bármely építkezés és iparüzem számára. Diaphragma-szivattyúk. Fecskendők. Emelő-szerszámok. Vasuti szerzőszámok. ○○○○ Tessék árjegyzéket kérni.

OETL ANTAL

vasöntödéje, gép- és vasszerkezet gyára

Budapest X, Asztalos Sándor-út 18

Vasgerendák. Építkezési vasszerkezetek. Palma- és növényházak. Mindennemű vasöntvények.

Szent-Margitszigeti üdítővíz

A legkiválóbb szénsavval telített ásványvíz.

Mint asztali víz nagyon kellemes jó hatása, egészségpoló ital. — A Szent-Margitsziget gyógyfürdő felügyelősége saját kezelésében. Telefon 36-52. Telefon 36-52. Minden jobb fűszerüzletben és vendéglőben kapható.